

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
IZVANREDNI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA
Ak. god. 2016./2017.

**Utjecaj školske knjižnice i čitalačkih navika na obrazovni uspjeh
učenika u OŠ Cvjetno naselje**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Jadranka Lasić-Lazić

Studentica: Tanja Konforta

Zagreb, 2017.

Sadržaj

UVOD	1
1. SUVREMENA ŠKOLSKA KNJIŽNICA	3
1.1. Polazišta za rad školske knjižnice	3
1.2. Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom sustavu	4
2. SADAŠNJOST I BUDUĆNOST ČITANJA.....	8
2.1. Dar čitanja	8
2.2. Kako se i koliko čita u Hrvatskoj	8
2.3. Rezultati istraživanja čitalačke pismenosti u Hrvatskoj	9
2.4. Čitalačke navike mladih	12
2.5. Strategije i kampanje poticanja čitanja.....	15
2.6. Školska knjižnica u poticanju čitanja	18
3. ISTRAŽIVANJE: UTJECAJ ŠKOLSKE KNJIŽNICE I ČITALAČKIH NAVIKA NA OBRAZOVNI USPJEH UČENIKA U OŠ CVJETNO NASELJE.....	20
3.1. Uvod u istraživanje.....	20
3.2. Istraživačke pretpostavke	20
3.3. Metodologija istraživanja	20
3.3.1. Instrument istraživanja	20
3.3.2. Sudionici i postupak istraživanja.....	21
3.4. Rezultati istraživanja i njihova interpretacija	21
3.4.1. Čitaju li svakodnevno	22
3.4.2. Zašto čitaju	22
3.4.3. Što čitaju.....	23
3.4.4. Broj pročitanih knjiga po svom izboru u jednome mjesecu	25
3.4.5. Očekivanja od školske knjižnice i knjižničara	27
3.4.6. Učenički doživljaj povezanosti čitanja i školske knjižnice s uspjehom u školi.....	29
ZAKLJUČAK	33
LITERATURA.....	35
PRILOG 1 – Upitnik korišten u istraživanju	40

UVOD

Osnovne se škole u Republici Hrvatskoj razlikuju po mnogočemu – broju učenika, lokaciji, starosti, opremljenosti škole..., no svaka od njih, bila velika ili mala, u središtu grada ili na periferiji, ima školsku knjižnicu – nekoć mjesto koje samo čuva knjige, a danas polazišna točka i temelj obrazovanja.

„Školska knjižnica pruža informacije i spoznaje neophodne za uspješno djelovanje u današnjem društvu koje se sve više zasniva na informacijama i znanju. Školska knjižnica omogućuje učenicima stjecanje vještina za cjeloživotno učenje, razvija njihovu maštu i tako im pomaže da postanu odgovorni građani.“¹

IFLA i UNESCO, baš kao i krovna institucija hrvatskoga sustava obrazovanja – Ministarstvo znanosti i obrazovanja, pred školsku knjižnicu stavljaju iznimno važnu zadaću, stoga je njezina uloga u razvoju i oblikovanju učenika, budućih odgovornih i kompetentnih građana, sve veća i zahtjevnija. Dodatan izazov predstavlja vrijeme u kojemu živimo. Kontinuiran tehnološki i digitalni napredak te dostupnost informacija mijenjaju odnos prema znanju i učenju. Stoga je danas, suočena s izazovima suvremene tehnologije i promjene interesa mladih, školska knjižnica više nego ikada dužna prilagoditi se njihovim potrebama i privući ih sebi. Novo vrijeme traži nove kompetencije, a školska knjižnica kakvu smo tradicionalno poznavali polako se bliži kraju te se u duhu promjena okreće novom informacijskom, informatičkom i digitalnom vremenu.²

Brze, često i neizvjesne, promjene najprepoznatljiviji su atribut 21. stoljeća, zbog čega je ono proglašeno stoljećem znanja i zato težimo društvu koje uči.³ Da bi se kvaliteta obrazovanja poboljšala, učenike je nužno rasteretiti enciklopedijskih sadržaja i usmjeriti ih na stvaranje temeljnog sustava trajnoga osnovnog znanja, na stvaralaštvo, sposobnost rješavanja problema i cjeloživotno učenje.⁴ Knjižničari su svjesni da usvajanje informacija te razvijanje čitalačke i informacijske pismenosti, kao i kritičkog mišljenja započinje i permanentno se ostvaruje u

---

¹ Saetre, T. P.; Williards, G. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 10.

² Barić Karajković, H. Smjernice za rad školskog knjižničara u knjižnici osnovne škole u teoriji i praksi. // XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : smjernice za rad školskog knjižničara / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012. Str. 77. – 85. Dostupno i na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1948&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno: 10. 5. 2017.)

³ Zovko, M. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senjski zbornik. 36, 1(2009), str. 43 – 50.

⁴ Isto. Str. 43 – 44.

knjižnicama, no nameće se pitanje jesu li toga svjesni i učenici, mladi ljudi koji tek trebaju steći kompetencije i vještine potrebne za život u našem vremenu. Oni često žele gotovu informaciju (sada i ovdje), zanima ih ocjena umjesto znanja, a interes za knjigu i čitanje opada. Mladima je digitalno okruženje sve privlačnije, a istovremeno je vidljiv pad čitalačke pismenosti. I opet je to razlog koji nas vraća školskoj knjižnici kao mjestu promjena i podrške za postizanje sposobnosti zahvaljujući kojima će učenici u dinamičnim situacijama znati selektirati i povezivati informacije te znati organizirati i primijeniti svoje znanje.⁵ „Znanje stečeno u školskoj knjižnici osnova je budućeg razvoja, a škola može i mora pomoći učenicima da u usvajanju znanja budu uspješni.“⁶

No, za razliku od struke koja je svjesna koliko je čitanje (uz svekoliku podršku knjižnice) važno za razvojni put i stjecanje kompetencija svakog pojedinca, upitno je koliko su toga svjesni mladi, osnovnoškolci koje tek čeka dobar dio obrazovnog puta i zasigurno izazovno vrijeme koje im budućnost donosi.

Ovaj će se rad baviti čitalačkom pismenošću i čitalačkim navikama mladih u suvremenom dobu te utjecajem čitanja i školske knjižnice na obrazovni uspjeh. Uz teorijska promišljanja, navedeno će se ispitati na učenicima viših razreda (5. – 8.) u Osnovnoj školi Cvjetno naselje u Zagrebu. Čitanje će se pokušati dovesti u vezu s boljim školskim rezultatima, a promatrat će se i svijest učenika o tome koliko im čitanje koristi te kolika je uloga školske knjižnice i knjižničara u tom procesu.

---

⁵ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012. Str. 25.

⁶ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije : Altagama, 2004. Str. 17.

1. SUVREMENA ŠKOLSKA KNJIŽNICA

1.1. Polazišta za rad školske knjižnice

Uspješan i djelotvoran rad školske knjižnice u Republici Hrvatskoj oslanja se na niz zakona, pravilnika i smjernica koji podržavaju školsko knjižničarstvo, utvrđuju zakonske okvire o djelatnostima, uvjetima, načinu rada te način razvoja i osuvremenjivanja rada⁷. To su ponajprije *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* koji utvrđuje da školska ustanova ima knjižnicu čija je djelatnost sastavni dio obrazovnog procesa⁸, *Zakon o knjižnicama* koji knjižničnu djelatnost prepoznaje kao onu od interesa za Republiku Hrvatsku⁹, *Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj* koji školsku knjižnicu podređuje županijskoj matičnoj narodnoj knjižnici¹⁰ te *Standard za školske knjižnice* koji uz navođenje uvjeta potrebnih za rad školske knjižnice govori o njezinim djelatnostima i zadaćama¹¹. Nadalje, tu je *Nastavni plan i program za osnovnu školu* koji školsku knjižnicu prepoznaje kao informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte škole i mjesto gdje se učenik uvodi u svijet knjige i čitanja te otkriva raznoliki svijet literature¹², zatim *IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice*¹³ te *UNESCO-ov manifest za školske knjižnice*¹⁴. koji ističu da školska knjižnica pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo temeljeno na znanju i informaciji te omogućuje stjecanje vještina za cjeloživotno učenje, razvija njihovu maštu i osposobljava ih za život odgovornih građana. Svi su ti dokumenti važni jer bez dobre zakonske podloge ni škola ni školska knjižnica neće osigurati kvalitetu obrazovanja za koju su zaduženi, no istovremeno, „jasno je da dokumenti bez dobre i kvalitetne škole ne mogu omogućiti isto takvu knjižnicu“¹⁵. Kad danas govorimo o školskim knjižnicama, najčešće na umu imamo različite djelatnosti koje one mogu obavljati jer se procjenjuju u sklopu vizije suvremene škole, koja se najčešće određuje ciljevima koje želi ostvariti.¹⁶

---

⁷ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Navedeno djelo. Str. 23.

⁸ Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17). Čl. 55.

⁹ Zakon o knjižnicama (NN 105/97, NN 5/98, NN 104/00, NN 69/09). Čl. 2.

¹⁰ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj (NN 43/01). Čl. 17. Dostupno i na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232299.html> (pristupljeno: 11. 5. 2017.)

¹¹ Standard za školske knjižnice (NN 34/00). Dostupno i na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (pristupljeno: 11. 5. 2017.)

¹² Nastavni plan i program za osnovnu školu (NN 102/06).

¹³ Saetre, T. P.; Williards, G. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Navedeno djelo.

¹⁴ UNESCO-ov manifest za školske knjižnice. Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (pristupljeno: 10. 5. 2017.)

¹⁵ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Navedeno djelo. Str. 23.

1.2. Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom sustavu

Iako sve češće govorimo o promjenama u odgojno-obrazovnom sustavu (bilo stvarnim, bilo tek željenim), školske su knjižnice njegov stalni sastavni dio. Postoje otkako postoje i škole te su u prošlosti uvelike utjecale na narodno prosvjeđivanje jer su u mnogim mjestima bile jedine knjižnice pa ih nisu koristili samo učenici i učitelji, nego i svi građani nekog kraja.¹⁷ Danas su školske knjižnice koje su otvorene javnosti rijetkost, no i dalje su školske knjižnice pokretači suvremenog obrazovanja i neizostavan dio modernizacije nastave.

Školska je knjižnica izvor informacija i znanja te je ponajprije namijenjena učenicima i učiteljima za potrebe redovite nastave, ali je i potpora svim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima škole, mjesto okupljanja i provođenja izvannastavnoga i slobodnoga vremena. Zadaća je suvremene školske knjižnice biti potpora odgojno-obrazovnim ciljevima i zadacima nastavnoga plana i programa škole, stoga ona treba osigurati pristup izvorima znanja koji će učenike potaknuti na različite ideje u procesu iskustvenoga učenja i omogućiti im stjecanje stvaralačkoga iskustva pri uporabi i kreiranju informacija.¹⁸

To su i preduvjeti za uspješna postignuća u učenju i razumijevanju, poticanju mašte i uživanju u čitanju, promicanju načela da su sloboda mišljenja i slobodan pristup informacijama polazišta za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom demokratskom društvu. Za ostvarenje odgojno-obrazovnih ciljeva potrebna je suradnja s učenicima, nastavnicima, administrativnim osobljem i roditeljima/skrbnicima.¹⁹

Djelatnost knjižničara u školskoj knjižnici obuhvaća neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost, stručno-knjižničnu te kulturnu i javnu djelatnost.²⁰ Naravno, iste se djelatnosti navode i u *Standardu za školske knjižnice*.

Zadaće školske knjižnice jesu: promicanje i unapređivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada; stvaranje intelektualnih, materijalnih i drugih uvjeta za učenje; poticanje čitanja; provođenje programa knjižnično-informacijske pismenosti; prikupljanje, obrada, omogućavanje korištenja i pristupa svim izvorima informacija i znanja na tradicionalnim i novim medijima; pomoć učenicima u učenju; poticanje istraživačkog i stvaralačkog duha te

---

¹⁶ Zovko, M. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senjski zbornik. 36, 1(2009), str. 43 – 50.

¹⁷ Blažeković, T.; Furlan, B. Knjižnica osnovne škole. Ponovljeno i prerađeno izd. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1993. Str. 5.

¹⁸ Nastavni plan i program za osnovnu školu. Navedeno djelo. Str. 19.

¹⁹ Isto.

²⁰ Isto.

kritičkog mišljenja; pomoć učenicima s posebnim potrebama: rad s učenicima s teškoćama u čitanju i pisanju, slijepima i slabovidnima, rad s darovitim učenicima te rad s učenicima pripadnicima nacionalnih manjina, u suradnji s pojedinim stručnim službama, ostalim stručnim suradnicima, učiteljima, nastavnicima i odgajateljima; poticanje odgoja za demokraciju; razvijanje svijesti o vrijednostima zavičajne i nacionalne kulture, posebno jezika, umjetnosti i znanosti; stvaranje uvjeta za interdisciplinarni pristup nastavi, sudjelovanje u školskim projektima; poticanje duhovnog ozračja škole.²¹

U skladu s navedenim, temeljna aktivnost školske knjižnice postaje učenje učenja, a školski je knjižničar neposredno uključen u odgojno-obrazovni rad škole i to na nekoliko područja: čitanju, informacijskoj pismenosti, učenju i kulturnoj djelatnosti.²²

Nemoguće je nekom od tih područja dati prednost, iako većina škola od svojih knjižničara očekuje da se posvete razvijanju čitalačke i informacijske pismenosti. Zbog pretrpanosti nastavnoga plana i programa pojedinoga predmeta te nedostatka vremena predmetnih učitelja, školski se knjižničar sve više cijeni kao pravi stručni suradnik koji svojim znanjima, vještinama i vremenom može uvelike unaprijediti čitalačku i informacijsku pismenost učenika te poboljšati kvalitetu njihova učenja.

Stalno se traže novi pristupi učenju pa se u knjižnicama sve više primjenjuju postupci čitanja s razumijevanjem koji se nastoje povezati s nastavnim sadržajem. Od samoga početka školovanja učenici se potiču na čitanje, razvijanje čitalačkih vještina i čitateljskih navika (prepričavanje, pisanje, dramatizacija, pjevanje, crtanje). Na taj način učenici shvaćaju važnost čitanja u svakodnevnome životu i u učenju jer na taj način bogate svoj rječnik i razvijaju pisanu i govornu komunikaciju.²³

Budući da se znanje ne može predati učenicima, nego ga oni moraju steći aktivnim radom na izvorima znanja, suvremena školska knjižnica razvija individualne stvaralačke sposobnosti učenika, osposobljava ih za samostalno učenje, utemeljeno na istraživačkome pristupu, i tako postaje mjesto poticanja informacijske pismenosti. Život i obrazovanje u 21. stoljeću pod utjecajem su dviju činjenica: sve bržeg zastarijevanja znanja i istovremeno sve većega

---

²¹ Standard za školske knjižnice. Navedeno djelo. Čl. 3.

²² Lončarević, M. Školska knjižnica – instrument za učenje. // XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : smjernice za rad školskog knjižničara / urednik Mićanović, M. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012. Str. 85 – 89. Dostupno i na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1948&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno: 17. 5. 2017.)

²³ Šušnjić, B. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. // Senjski zbornik. 36, 1(2009), str. 39. – 42.

umnogostručivanja znanja, zbog čega se cjeloživotno učenje nameće kao imperativ.²⁴ Školske knjižnice mogu kroz programe redovitoga školovanja u raznim predmetima pokazati kako se dolazi do informacija i kako ih koristiti. Pritom jedanput naučeno i viđeno postaje model koji se može primijeniti u različitim prilikama i model ostvarenja permanentnog obrazovanja.²⁵

„Informacijskim se ponašanjem bira gradivo za učenje i pamćenje, a ustrojem se naučenog gradiva (organizacijom znanja) potiče razmišljanje i suradnja s članovima učeće zajednice, razreda. U pripremi informacijskoga učenja može se računati na pomoć školskoga knjižničara zbog njihovih informacijskih vještina.“²⁶ Najbolji način za razvijanje vještina informacijske pismenosti provodi se timskom suradnjom učitelja i stručnih suradnika u školskoj knjižnici uz kvalitetno metodičko planiranje utemeljeno na postojećim vještinama i potrebama učenika s već prepoznatim modelima dobre prakse koji prate razvojni plan škole. Ona uključuje postupke prepoznavanja informacijskih potreba korisnika, traženja, pretraživanja, vrjednovanja i uporabe nađene informacije.²⁷

Sveprisutnija potreba za informacijskom pismenošću ne umanjuje potrebu za čitalačkom pismenošću. Štoviše, one se međusobno čvrsto prožimaju i nadopunjuju. Upravo golema količina izvora informacija koja nas okružuje iziskuje nove kompetencije potrebne za razumijevanje, pronalazak, odabir i kritičko vrednovanje informacija. „Tako postavljen koncept čitalačke pismenosti podrazumijeva čitalačku pismenost kao temeljnu vještinu za uspjeh u svim područjima djelovanja, od obrazovnog postignuća do mogućnosti uključenja u društveni i javni život i sklonosti prema cjeloživotnom učenju.“²⁸ Odgovornost za razvijanje i poticanje čitalačke pismenosti ne može snositi samo formalno obrazovanje jer ono zahtijeva interdisciplinarni pristup i veću povezanost nastavnih sadržaja s primjerima iz stvarnoga svijeta i svakodnevnoga života. Upravo u osposobljavanju za korištenje tim oblikom pismenosti školska knjižnica dobiva sve veću ulogu u edukaciji učenika za postizanje

---

²⁴ Zovko, M. Školska knjižnica u novom tisućljeću. Navedeno djelo.

²⁵ Lovrinčević, J. ... [et al.]. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2005. Str. 14.

²⁶ László, M.; Lasić-Lazić, J. Učenje kao obrada informacija (informacijsko učenje). // XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : smjernice za rad školskog knjižničara / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012. Str. 20. Dostupno i na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1948&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno: 17. 5. 2017.)

²⁷ Šušnjić, B. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. Navedeno djelo.

²⁸ Radičević, V.; Biglbauer, S. Poticanje čitalačke pismenosti kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 33. – 42. Dostupno i na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1947&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno 17. 5. 2017.)

potrebnih kompetencija.²⁹ Timski rad školskoga knjižničara s učiteljima omogućit će povezivanje sličnih i zajedničkih nastavnih sadržaja iz područja informacijske i čitalačke pismenosti, a time utjecati na kvalitetnije obrazovanje u konačnici zahvaljujući interdisciplinarnosti i multimedijalnosti.

Krajnji je cilj djelovanja školske knjižnice učenik. „On je aktivni sudionik i subjekt društva, obrazovan za primanje i davanje informacija, humanistički orijentiran i komunikacijski odgojen. Upravo su to odlike budućega građanina koji treba prihvatiti načela demokratskoga građanstva temeljena na pravima i odgovornostima, ali koji također treba i sam sudjelovati u stvaranju toga društva i humanog svijeta.“³⁰ Školska je knjižnica dio sustava koji treba aktivno sudjelovati u oblikovanju takva građanina.

---

²⁹ Radičević, V.; Biglbauer, S. Poticanje čitalačke pismenosti kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. Navedeno djelo. Str. 33.

³⁰ Zovko, M. Školska knjižnica u novom tisućljeću. Navedeno djelo. Str. 45.

2. SADAŠNJOST I BUDUĆNOST ČITANJA

2.1. Dar čitanja

Čovjek je najrazvijenije biće na Zemlji. U cijelom nizu aktivnosti koje nas definiraju i za koje smo samo mi ljudi sposobni, vještina čitanja zauzima visoko mjesto. Od početka civilizacije čovjek ima potrebu zapisivati i čitati. „Čitamo da bismo razumjeli ili počeli razumijevati. Ne možemo bez čitanja. Čitanje, gotovo kao i disanje, naša je bitna funkcija.“³¹

Čitanje je dar svojstven samo ljudima. Čitajući različite tekstove, uranjamo u svijet knjige i pritom stvaramo nove svjetove i njihova značenja. Često pročitani tekst uspoređujemo s vlastitim iskustvom, maštamo o situacijama koje nismo doživjeli. Učimo o drukčijim ljudima, njihovim iskustvima i običajima. Čitajući, učimo o životu. „Čitatelj koji je slovo u tekstu svijeta, proždire knjigu koja je svijet. Tako je stvorena kružna metafora za beskonačnost čitanja. Mi smo ono što čitamo.“³²

Čitanje književnosti mladom čovjeku omogućuje spoznavanje i stjecanje raznih načina izražavanja, razvoja asocijativnih i drugih oblika mišljenja te ga tako priprema za jezične izazove suvremenoga svijeta. Razvoj čitalačkih sposobnosti mladima će pomoći u razumijevanju samih sebe, u procesu socijalizacije i uključivanju u društvo u kojem žive.³³

Bilo da čitamo iz užitka ili želje za znanjem, izjava o viziji prvoga hrvatskog Prijedloga *Nacionalne strategije poticanja čitanja* jednako je aktualna: „Oprez! Čitanje vam može promijeniti život.“³⁴

2.2. Kako se i koliko čita u Hrvatskoj

Jedan je od najvažnijih ciljeva u suvremenom obrazovanju razvoj čitateljske kompetencije³⁵ jer je upravo čitanje temeljna vještina kojom se u odgojno-obrazovnim sustavima, ali i izvan

---

³¹ Manguel, A. Povijest čitanja. Zagreb : Prometej, 2001. Str. 19.

³² Isto.

³³ Grosman, M. U obranu čitanja. Zagreb : Algoritam, 2010. Str. 136.

³⁴ Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015. – 2020.). Zagreb : Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2014. Dostupno i na: [http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20\(2\).pdf](http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20(2).pdf)

(pristupljeno: 23. 5. 2017.) Napomena: Nakon što je Prijedlog više od dvije godine čekao reakciju Ministarstva financija RH, 2017. njegov je tekst donekle izmijenjen pa je i izjava o viziji kasnije promijenjena u „Čitajmo da ne ostanemo bez riječi.“

³⁵ U ovome se radu pojmovi *čitalački* i *čitateljski* razlikuju, a njihova je distinkcija preuzeta iz Prijedloga *Nacionalne strategije poticanja čitanja*. Pritom se termin *čitalački* odnosi na cjelokupnu problematiku čitanja, a *čitateljski* na ono što se najizravnije odnosi na pojedinog čitatelja i povezano je s njim.

njih, ovladava novim znanjem, stoga je čitanje jedan od preduvjeta učenja. Tome se mora dodati aktualna potreba za permanentnim učenjem, a razvoj vještine čitanja i čitalačke pismenosti učinkovita je motivacija za cjeloživotno učenje. „To, između ostalog, znači pomoći učenicima da postanu doživotni čitatelji, s užitkom čitaju, znalčki pišu i postanu obožavatelji pisane riječi kako književnosti, tako i drugih izvora informacija i znanja.“³⁶

U današnje vrijeme u kojemu informacijske i komunikacijske vještine imaju stratešku ulogu, u kojemu znanje brzo zastarijeva te zahtijeva permanentno usavršavanje, a dostignuća znanosti i tehnologije stalno napreduju i mijenjaju naše živote i navike, čitanje i usvajanje novoga znanja postaje gotovo vitalna potreba, potreba za opstankom.³⁷ No ne smijemo zaboraviti da je čitanje također zadovoljstvo, izvor užitka i avanture. „Biti u stanju uživati u lijepim izrazima, u savršenoj rječitosti pisca i dobro osmišljenom tekstu rezultira senzualnim i intelektualnim zadovoljstvom.“³⁸

Upravo je zato iznimno važno ne dopustiti da čitanje potisnu druge aktivnosti, nego iznova ukazivati na njegovu važnost i neodvojivu vezu s obrazovanjem na svim područjima ljudskoga djelovanja.

2.3. Rezultati istraživanja čitalačke pismenosti u Hrvatskoj

Iako je pismo dio civilizacije već tisućljećima, pismenost je i dalje prisutan globalni problem. O razmjerima te diljem svijeta raširene „bolesti“ svjedoče podatci međunarodne neprofitne organizacije *International literacy association* koja pismenost definira kao sposobnost prepoznavanja, razumijevanja, tumačenja, stvaranja, računanja i komuniciranja s pomoću vizualnih, zvučnih i digitalnih materijala u različitim područjima i u bilo kojem kontekstu. Nažalost, iako to zvuči gotovo nevjerojatno, još uvijek postoje milijuni ljudi iz svih krajeva svijeta kojima je uskraćeno osnovno pravo opismenjavanja i obrazovanja. Prema podacima ILA-e čak 781 milijun osoba i dalje ne zna čitati ni pisati, dakle, elementarno su nepismeni,

---

³⁶ Kovačević, D. Čitalačka pismenost : drugačije okružje – drugačiji zvukovi. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 21. – 26. Dostupno i na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1947&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno 18. 5. 2017.)

³⁷ Zovko, M. Važnost čitanja. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 27. – 31. Dostupno i na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1947&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno 18. 5. 2017.)

³⁸ Isto. Str. 27.

pri čemu 126 milijuna nepismenih čine mladi. Oko 12 posto svjetske populacije smatra se funkcionalno nepismenim, s osnovnim ili nižim razinama pismenosti na materinskome jeziku, što znači da, iako poznaju slova, nisu u stanju razumjeti pisane upute u svakodnevnom životu, primjerice pri popunjavanju različitih obrazaca, snalaženju u javnim ustanovama, prometu, trgovini i sl.³⁹

Statistički podatci dobiveni u zadnjem Popisu stanovništva 2011. u Republici Hrvatskoj pokazuju da je 0,8% stanovništva starijeg od 11 godina bilo nepismeno. U dobi između 10 i 14 godina nepismena su bila 323 dječaka i 208 djevojčica.⁴⁰ Što se tiče obrazovanja, među stanovništvom starijim od 15 godina, njih 30,8% imalo je završenu osnovnu školu, 52,6% srednju školu, a visokoobrazovanih Hrvata bilo je 16,4%. Što se tiče populacije u dobi 25 – 29 godina 26,6 posto bilo je visokoobrazovanih, dok je ta brojka kod stanovništva starijeg od 70 godina bila znatno manja, svega 8,6 posto.⁴¹

ILA ističe da upravo sposobnost čitanja, pisanja i komuniciranja povezuje ljude i osnažuje ih za postizanje stvari koje nikad nisu smatrali mogućima. Globalni je cilj odgojiti i obrazovati učenike koji će stečeno znanje i vještine moći primijeniti u situacijama koje će im donijeti budućnost.

Obrazovni sustavi razvijenih zemalja neprestano tragaju za sredstvima boljega stjecanja znanja i vještina te mjerenja stečenoga znanja učenika jer svjetsko tržište rada zahtijeva sve obrazovanije i umješnije pojedince, stoga se učenička postignuća i uspješnost obrazovnih sustava u većini zemalja provjeravaju i uspoređuju na svjetskoj razini. Cilj je takvih usporedbi pronalaženje najučinkovitijega obrazovnog sustava, a nikako natjecanje među državama.⁴² Tražeći najučinkovitije modele i obrazovni sustav koji donosi najbolje rezultate, od 1997. godine Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) provodi Program međunarodnog ispitivanja znanja i vještina petnaestogodišnjih učenika (PISA) čiji su rezultat međunarodno usporedivi podatci o kvaliteti obrazovnih sustava i postignućima učenika.

---

³⁹ International literacy association. Why literacy? Dostupno na: <https://www.literacyworldwide.org/why-literacy> (pristupljeno 23. 6. 2017.)

⁴⁰ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Državni zavod za statistiku. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/usp_09_HR.htm (pristupljeno 27. 5. 2017.)

⁴¹ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Državni zavod za statistiku. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/usp_10_HR.htm (pristupljeno 27. 5. 2017.)

⁴² László, M. Informacijsko čitanje u nastavi jezika i književnosti. // Čitanje za školu i život : IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika : zbornik radova. / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 56 – 69.

Ispitivanja se provode svake tri godine, a od 2006. u njih su uključeni i hrvatski učenici. Provodi ih Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Kao najvažnija zadaća škole postavlja se razvoj pismene osobe i to na trima ključnim područjima: čitalačkom, matematičkom i prirodoslovnom.

Čitalačka pismenost smatra se temeljem za uspjeh u svim drugim predmetnim područjima i preduvjetom za aktivno sudjelovanje u većini područja života odrasle osobe. PISA definira čitalačku pismenost kao sposobnost razumijevanja, korištenja, promišljanja i angažmana u pisanim tekstovima radi postizanja osobnih ciljeva, razvoja vlastita znanja i potencijala te aktivnoga sudjelovanja u društvu.⁴³

Zadnji ciklus ispitivanja PISA proveden je 2015. godine, a prema njegovim rezultatima Hrvatska je ostvarila ispodprosječni rezultat od 487 bodova te se nalazi na 31. mjestu (prosječan je rezultat u zemljama OECD-a 493 boda, dok su najuspješniji bili učenici iz Singapura s prosječnih 535 bodova).⁴⁴ Ipak, uspoređujući prosječne rezultate iz čitalačke pismenosti s rezultatima iz 2009. godine, u Hrvatskoj je vidljiv trend poboljšanja prosječnih rezultata. U šestogodišnjem razdoblju prosječni je rezultat povećan za 11 bodova. Drugu razinu čitalačke pismenosti nije uspjelo dosegnuti 19,9% učenika, dok je na visokoj 5. i 6. razini bilo 5,9% učenika.⁴⁵

Želimo li da nam učenici uistinu budu sposobni rješavati probleme, da budu kreativni i konkurentni na tržištu rada koje sve više briše državne granice, jasno je da se čitalačka pismenost mora sustavnije razvijati kako bi što veći broj učenika uspio dosegnuti zahtjevnije razine te kako bi svoja znanja uspjeli primijeniti.

Dok je PISA usmjerena na 15-godišnjake, međunarodno istraživanje PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*) mjeri čitalačke kompetencije učenika četvrtih razreda radi poboljšavanja podučavanja i učenja čitanja. Provodi se u petogodišnjim ciklusima, a Hrvatska mu se pridružila 2011. godine. Četvrta godina školovanja izabrana je kao težište

---

⁴³ PISA Hrvatska. Čitalačka pismenost. Dostupno na: <http://pisa.hr/%C5%A1to-je-pisa/%C4%8Ditala%C4%8Dka-pismenost/> (pristupljeno 28. 5. 2017.)

⁴⁴ NCVVO. Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2015, prosinac 2016. Dostupno na: <https://www.ncvvo.hr/objava-rezultata-oecd-ova-medunarodnoga-istrazivanja-pisa-2015/> (pristupljeno 28. 5. 2017.)

⁴⁵ Isto.

istraživanja jer je to važna prekretnica u razvoju čitalačkih kompetencija djece. Učenici četvrtih razreda obično su već naučili čitati i dalje čitaju kako bi stekli nova znanja.⁴⁶

Pod čitalačkom pismenošću PIRLS podrazumijeva sposobnost razumijevanja i upotrebe pisanih jezičnih oblika koje neko društvo zahtijeva ili koje pojedinci cijene, zatim sposobnost razumijevanja različitih vrsta tekstova, kao i čitalačke navike i stavove koji potiču čitanje tijekom života.⁴⁷

Prema postignutom rezultatu u ciklusu PIRLS 2011. Republika Hrvatska nalazi se na 8. mjestu u svijetu. Broj bodova koje su postigli učenici iz Hrvatske iznosi 553, što je 53 boda više od međunarodnog prosjeka. Najboljim rezultatima mogu se pohvaliti Hong Kong, Rusija, Finska i Singapur.⁴⁸

S obzirom na to da su hrvatski desetogodišnjaci postigli osjetno bolje rezultate negoli petnaestogodišnjaci, može se opravdano pretpostaviti da upravo u višim razredima osnovne škole valja veću pozornost posvetiti promjeni sustava obrazovanja i razvijanju čitalačke (ali i ostalih) pismenosti jer su te vještine potrebne za ulazak na tržište rada i napredovanje. U današnjem su društvu osobama s nedovoljno razvijenim čitalačkim vještinama ograničene životne prilike.

Svakako bi trebalo veću pozornost posvetiti i odnosu pojedinca prema knjizi. Kada je odnos prema čitanju u pitanju, PIRLS Hrvatsku smješta na pretposljednje mjesto. Tek 17% hrvatskih učenika jako voli čitati, 53% to donekle voli, a čak 29% čitanje uopće ne voli. Od 57 zemalja koje su sudjelovale u istraživanju, u Hrvatskoj je najveći postotak djece koja ne vole čitati.⁴⁹

2.4. Čitalačke navike mladih

Neosporna je privlačnost ekrana i brojnih elektroničkih uređaja u 21. stoljeću koji gotovo svakodnevno nude nešto novo, nešto zabavnije i atraktivnije. Osobito su oni neodoljivi mladima, tzv. digitalnim urođenicima čiji je materinski jezik upravo digitalni jezik računala, videoigrica, interneta. Mladi su danas navikli ubrzano primati informacije, draža im je slika

---

⁴⁶ PIRLS 2011. : izvješće o postignutim rezultatima iz čitanja. Zagreb : Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2012. Str. 11.

⁴⁷ Isto. Str. 11.

⁴⁸ Isto. Str. 12.

⁴⁹ Isto. Str. 172 – 174.

nego tekst te imaju malo strpljenja za predavanja, stupnjevitu logiku i poučavanje na način *ispričaj/ispitaj*.⁵⁰

Ne čudi stoga što sve veći broj mladih okreće leđa čitanju – knjigu ne vide kao izvor zabave nego, nažalost, sve češće kao dosadnu obvezu koja im samo trati vrijeme, a čak ni e-knjiga tu nije iznimka. Već neko vrijeme knjižničari to prepoznaju kao problem čijem rješavanju i sami mogu pridonijeti pa nije malen ni broj istraživanja koja se bave upravo čitalačkim navikama mladih ne bi li se lakše mogli osmisliti strategije i projekti kojima bi ih se moglo vratiti knjizi. Istraživanja o čitanju, osobito o čitalačkim navikama mladih, nisu novost. Sabolović-Krajina ističe da se zanimanje za tu temu javilo već 1860-ih godina u kontekstu potrebe za narodnim prosvjećivanjem, a istraživanja su postala češća od šezdesetih godina 20. stoljeća kada dolazi do jačeg prodora tzv. neknjižne kulture i to ponajprije televizije.⁵¹ Istraživanja koja su provedena između 1987. i 1993., koja navodi Sabolović-Krajina, pokušala su tinejdžersku kulturu čitanja smjestiti u sociokulturni kontekst, a škole i knjižnice isticale su kao najvažnije čimbenike u njezinu oblikovanju. Rezultati jesu pokazali da mladi čitaju u slobodno vrijeme, no dio njih radije čita časopise negoli knjige, dok dio čita iako im čitanje nije omiljena aktivnost.⁵² Ta su istraživanja provedena prije sveopće dominacije interneta, ali vrijedi vidjeti čitateljske navike mladih prije prevlasti digitalnih medija. U spomenutom radu došlo se do zaključka da u slobodno vrijeme redovito čita 53,1% djevojčica, a samo 10% dječaka. Djevojčice su češće birale knjige, a dječaci stripove. Promatramo li školski uspjeh, 73% odličnih učenika radije je čitalo knjige, dok je čak 75% lošijih učenika ispitane populacije radije biralo stripove. Gimnazijalci i zaposlena mladež prednost su davali lijepoj književnosti pred popularnom literaturom. Autorica je zaključila da kritičnost prema subliteraturi ili trivijalnoj literaturi raste sa starošću, ali također i s vrstom, širinom i kvalitetom obrazovanja.⁵³

U vrijeme u kojem se javljaju novi mediji i nove vrste pismenosti promijenjena je percepcija čitanja, ali i knjižnice kao ustanove koja se temelji na čitanju. Spomenimo rezultate još nekoliko istraživanja čitalačkih navika mladih.

---

⁵⁰ Prensky, M. Digitalni urođenici, digitalni pridošlice. // *Edupoint* : časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju. 5, 40(2005). Str. 23 – 26.

⁵¹ Sabolović-Krajina, D. Čitateljske navike tinejdžera u Hrvatskoj. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 36, 1/4(1993), str. 59 – 66.

⁵² Isto. Str. 60.

⁵³ Isto. Str. 61.

Istraživanje provedeno u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu 2007. pokazalo je da ispitanici ne poimaju čitanje u svoj njegovoj kompleksnosti jer se 11 učenika izjasnilo da uopće ne čita, misleći na čitanje samo kao čitanje lektire ili čitanje radi učenja, a ne npr. čitanje anketnih pitanja u danom trenutku ili sl. Također ih čak 52,07% čitanje doživljava kao obavezu.⁵⁴ Anketa iz iste godine provedena u osnovnim školama Šibensko-kninske županije pokazala je da 80% učenika gleda televiziju 1,5 do 5 sati dnevno, njih 76,23% svakodnevno igra igrice, a oko 65% učenika čini to više od sata dnevno. Za razliku od videoigara, preko 60% učenika čita knjige manje od jednoga sata dnevno (a taj broj uključuje i udžbenike).⁵⁵

Rezultati opsežnijeg istraživanja o čitalačkim navikama mladih provedenog u Koprivnici od 2007. do 2011. godine navodi da među učenicima 7. i 8. razreda osnovnih škola čak 11% učenika uopće ne zanima dobrovoljno čitanje ili nemaju vremena za čitanje iz zabave i užitka. Svaki drugi učenik voli čitati, dok ih 37% čita samo kad mora. Svaki drugi učenik pročita jednu knjigu mjesečno nevezano uz školske obveze, a 26% učenika ne čita takve knjige. Na pitanje što čitaju (osim školskih udžbenika), 66% učenika navelo je lektiru, 57% časopise, 37% knjige po vlastitom izboru, novine 32%, stripove 24%, sadržaje na internetu 15%, dok 4% učenika tvrdi da ne čita ništa. Kad je u pitanju dobrovoljno čitanje, 60% učenika knjigu bira samo, 38% oslanja se na pomoć i preporuku prijatelja, a tek 10% učenika obratilo se knjižničaru u školskoj i 10% knjižničaru u narodnoj knjižnici.⁵⁶

Istraživanje informacijskih potreba i čitateljskih interesa građana Hrvatske, koje je od 2009. do 2011. provedeno u okviru istoimenog znanstvenog projekta na Sveučilištu u Zadru, daje neke pokazatelje o čitanju i čitanosti na razini Hrvatske. Cilj toga istraživanja bilo je prikupiti i analizirati pokazatelje o razvoju čitatelja – djece, mladih i odraslih – te istražiti utjecaj obiteljskog i obrazovnog konteksta, nakladništva, knjižničarstva i masovnih medija na recepciju knjige i drugih medija. Rezultati su, između ostaloga, pokazali da 38% učenika sedmih i osmih razreda čita samo kad mora i ono što mora te da građani svih dobi slabo prepoznaju knjižnice i knjižničare kao one koji im mogu pomoći u izboru materijala za

---

⁵⁴ Stančić, D. Kultura čitanja učenika viših razreda osnovne škole. // XIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : školska knjižnica – informacijska pismenost i poticanje čitanja : suradnja u informacijskom društvu / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2008. Str. 58. – 71.

⁵⁵ Cota, A. Utjecaj medija na mlade : anketa i primjena rezultata u školama. // XIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : školska knjižnica – informacijska pismenost i poticanje čitanja : suradnja u informacijskom društvu / urednik Mićanović, M. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2008. Str. 176. – 185.

⁵⁶ Jelušić, S. Čitateljske navike i informacijske potrebe građana Hrvatske. // Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama : smjernice za knjižničare / priredile Lesley Farmer i Ivanka Stričević. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012. Str. 42 – 45.

čitanje. Štoviše, češće se pri izboru materijala za čitanje i/ili učenje oslanjaju na informacije nestručnjaka nego na mišljenje ili savjete knjižničara.⁵⁷

U prilog tezi da upravo svaka nova tehnologija odvlači mlade od knjige govore rezultati istraživanja kako mladi provode vrijeme (sad već davne) 1989. godine u već spomenutoj Koprivnici. Ono je pokazalo da su mladi u slobodno vrijeme najčešće i najradije slušali glazbu (20,8%), a čitanje knjiga bilo je uz bok tom odabiru s 19,1%. Nadalje, slobodno vrijeme „trošili“ su na obavljanje kućanskih poslova, gledanje televizije, čitanje tiskovina i slušanje radijskih programa, a najmanji postotak odlazio je na bavljenje sportom ili kreativnim aktivnostima poput pisanja, slikanja, sviranja.⁵⁸

Nije sporno da su se vremena promijenila. Ranije su „krivci“ za odvlačenje mladih od knjige bili radio ili televizija, danas modernija tehnologija s drugom vrstom ekrana i povećanom interaktivnošću. Bez obzira na razloge, uz knjigu se provodi sve manje vremena, što zasigurno utječe na samu vještinu čitanja, ali i sposobnost iščitavanja značenja, razumijevanja pročitanoj te izvlačenja potrebnih informacija iz teksta, dakle, zapravo na krajnji cilj obrazovanja.

2.5. Strategije i kampanje poticanja čitanja

„Tijekom posljednjeg desetljeća opetovano se ističe važnost čitalačke pismenosti, a ista se često pojavljuje kao tema europske suradnje u području obrazovanja. Unapređenje čitalačke pismenosti jedan je od europskih ciljeva uvršten 2002. godine u radni program *Obrazovanje i usavršavanje 2020. g.* U svibnju 2003. godine Vijeće ministara usvojilo je cilj smanjenja postotka 15-godišnjaka sa slabijim rezultatima u čitanju za najmanje 20% do 2010. Taj cilj nije postignut te razine čitalačke pismenosti nisu pokazale značajnija poboljšanja tijekom proteklog desetljeća.“⁵⁹

Posljednji rezultati ispitivanja čitalačkih vještina provedenog u sklopu PISA-e pokazuju da u europskim zemljama u prosjeku najmanje jedan od pet 15-godišnjaka ima veoma slabe čitalačke vještine, što se prepoznaje kao potencijalna katastrofa za europska društva: djeca

---

⁵⁷ Stričević, I., Jelušić, S. Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske. // Knjiga i slobodno vrijeme : zbornik radova / uredništvo Elli Pecotić ... [et. al.] Split : Gradska knjižnica Marka Marulića, 2011. Str. 16 – 31.

⁵⁸ Sabolović-Krajina, D. Neki aspekti čitalačke kulture mladih. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 32 (1989), str. 71 – 94.

⁵⁹ Poučavanje čitanja u Europi : konteksti, politike i prakse. Bruxelles : EACEA P9 Eurydice, 2011. Str. 5.

koja završavaju školovanje, a ne mogu u potpunosti razumjeti ni jednostavan pisani tekst izložena su velikom riziku da budu isključena iz tržišta rada, a u praksi i iz daljnjeg obrazovanja.⁶⁰ Sporazumijevanje na materinskom jeziku jedna je od osam ključnih kompetencija koje su Vijeće i Europski parlament prepoznali kao nužne za život građana u društvu znanja.⁶¹ Iste kompetencije (komunikaciju na materinskome jeziku, komunikaciju na stranim jezicima, matematičku kompetenciju i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalnu kompetenciju, kompetenciju učiti kako učiti, socijalnu i građansku kompetenciju, inicijativnost i poduzetnost te kulturnu svijest i izražavanje), koje su osnova za cjeloživotno obrazovanje, prihvatila je i obrazovna politika Republike Hrvatske svojim *Nacionalnim okvirnim kurikulumom*.⁶² Isti dokument obilježava i izričito isticanje jezične osviještenosti jer se već u odgojno-obrazovnim ciljevima jezično-komunikacijskoga područja ističe: „Učenici će steći potrebne razine slušanja, govorenja, čitanja i pisanja ključne za učenje, rad i život, i razviti sposobnosti komuniciranja u različitim situacijama i razumjeti kako jezik djeluje i ovladati potrebnim jezikoslovnim pojmovima, tekstnim vrstama i stilovima.“⁶³ Jezik se u NOK-u prepoznaje kao podloga svim ostalim područjima i predmetima tijekom odgoja i obrazovanja, često jedini oblik kojim se učenicima posreduje sadržaj nastavnoga predmeta te izravno utječe na uspjeh u njihovu ovladavanju njime. U predmetima jezično-komunikacijskoga područja jezik je istovremeno i sadržaj i sredstvo učenja i poučavanja. Ovladanost jezikom (poglavito materinskim, ali i stranim) temelj je za učenje tijekom cijeloga života, stoga bi učenici trebali steći potrebne razine slušanja, govorenja, čitanja i pisanja ključne za učenje, rad i život, tj. razviti sposobnost komunikacije u različitim situacijama.⁶⁴

U skladu sa zahtjevima koji se stavljaju pred obrazovni sustav, a koji se nerijetko, pri susretu s prosječnim suvremenim učenikom, čine sve teže ostvarivima, postaje nužno pitanjima pismenosti i kulture čitanja pozabaviti se sustavno i strateški. Pokušaj izrade takvoga dokumenta dogodio se 2014. kada je osnovano Povjerenstvo za izradu *Nacionalne strategije za poticanje čitanja* čiji je cilj bila izrada okvira za „konkretno djelovanje na svim razinama, od nacionalne do lokalne i institucijske, kako bi se osigurali uvjeti za razvoj čitatelja od

---

⁶⁰ Poučavanje čitanja u Europi : konteksti, politike i prakse. Bruxelles : EACEA P9 Eurydice, 2011. Str. 5.

⁶¹ Preporuke 2006/962/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje, OJ L 394. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=URISERV%3Ac11090> (pristupljeno 27. 5. 2017.)

⁶² Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Zagreb : Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, 2010. Str. 17.

⁶³ Isto. Str. 55.

⁶⁴ Isto.

najranije dobi, osposobljavanje čitatelja za čitanje različitih tipova književnih i neknjiževnih tekstova u različitim formatima, osnaživanje kritičkoga čitanja, a posebne mjere uključuju brigu za hrvatsku književnost i autore, za razvoj i primjenu mehanizama praćenja čitatelja/nečitatelja te za poduzimanje djelotvornih koraka za razvoj kulture čitanja u RH.⁶⁵ Prijedlog *Strategije* sadrži sljedeću viziju: „Hrvatsko društvo razumije ulogu čitanja u razvoju pojedinca i društva te specifičnosti čitanja u određenoj životnoj dobi, u skladu s tim konkretno djeluje i prihvaća odgovornost za poticanje čitanja i sâmo čitanje.“⁶⁶

Ostvariti se trebala tijekom sljedećih pet godina provedbom aktivnosti i projekata koji doprinose ostvarenju triju ključnih strateških ciljeva, a to su: uspostavljanje učinkovitoga društvenog okvira za podršku čitanju, razvoj čitalačke pismenosti i poticanje čitatelja na aktivno i kritičko čitanje te povećanje dostupnosti knjiga i drugih čitalačkih materijala. Čitalačka pismenost trebala bi se poticati u svakoj životnoj dobi: kod djece rane i predškolske dobi, u školskoj dobi (osnovna i srednja škola) te kod odraslih, a *Strategija* predviđa specifične mjere za svaku skupine.

Nažalost, budući da je provedba tih mjera neizostavno ovisna o institucionalnoj i financijskoj podršci, ne treba govoriti o tome koliko je pritom važna uloga države. Iako su do kraja 2015. godine ministarstva i ustanove dale pozitivno mišljenje o tekstu Prijedloga te je *Strategija* upućena u Ministarstvo financija, dokument nikada nije formalno usvojen. Novi pokušaj upravo se odvija jer su se članovi radne skupine za izradu Nacionalne strategije poticanja čitanja ponovo sastali u ožujku 2017. Podatke i akcijski plan potrebno je revidirati, zatim predstaviti konačan tekst i akcijski plan *Strategije* središnjim tijelima državne uprave, nakon čega će se ona uputiti na usvajanje Vladi Republike Hrvatske.⁶⁷ Ovaj put nadajući se brzom i pozitivnom ishodu.

Visokoobrazovno, pismeno i čitateljsko sposobno stanovništvo zasigurno je strateški cilj svake razvijene zemlje, ali u Hrvatskoj je nažalost i dalje vidljiv raskorak između želja i djelovanja. Dok ne zaživi strategija na nacionalnoj razini, ostaju nam različite kampanje za poticanje čitanja koje organiziraju i provode društva i ustanove svjesne važnosti pisane riječi

---

⁶⁵ Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015. – 2020.). Zagreb : Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2014. Str. 3. Dostupno i na: [http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20\(2\).pdf](http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20(2).pdf) (pristupljeno: 28. 5. 2017.)

⁶⁶ Isto. Str. 4.

⁶⁷ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Sastanak radne skupine za izradu Nacionalne strategije za poticanje čitanja. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=18470> (pristupljeno: 29. 5. 2017.)

za cjelokupni razvoj osobe, primjerice Ministarstvo kulture, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Hrvatsko čitateljsko društvo, Hrvatsko logopedsko društvo, uz podršku UNICEF-a te, naravno, narodnih i školskih knjižnica. Ne zaboravimo da je realizacija takvih projekata u konačnici prepuštena pojedincima – entuzijastima i vizionarima. Njihov je doprinos neizmjeran, no želimo li uistinu da nam budućnost čitanja i obrazovanja ovisi samo o njima?

2.6. Školska knjižnica u poticanju čitanja

U svim ranije navedenim podacima o čitalačkim navikama i čitalačkoj pismenosti mladih u Hrvatskoj knjižničari prepoznaju plodonosno polje svoga djelovanja jer je zadaća knjižnica promicanje knjige i čitanja u društvu koje se transformira, informatizira i globalizira. „Razvijanjem kulture čitanja, razvija se motivacija s obzirom na čitateljevu dob, premošćuje otpor prema knjizi, znanju i informaciji te razvija kreativnost. U ostvarenju tih ciljeva usmjerava se na korištenje suvremene informacijske tehnologije koja podrazumijeva raznovrsnost medija, odnosno pruža uvid u interdisciplinarnost znanstvenih spoznaja.“⁶⁸

Zajedničko djelovanje na području kulture, odgoja i obrazovanja uključuje osmišljavanje, izradbu i provedbu projekata i poticajnih mjera kojima se doprinosi kvalitetnijem vođenju nacionalne kulturne politike. Knjižničari u narodnim i školskim knjižnicama promiču i potiču čitanje, podižu prag pismenosti i razvijaju kreativnost putem posebnih programa i aktivnosti namijenjenih djeci predškolske i školske dobi, mladima i umirovljenicima te brojnim manjinskim i katkad marginaliziranim skupinama.⁶⁹

Nekoj će (rođenoj pod sretnom zvijezdom) djeci obiteljsko okruženje i roditelji koji aktivno čitaju pomoći u otkrivanju svijeta knjige, ali mnoga od njih ne uspijevaju pronaći čitateljske uzore u roditeljima pa je njima osobito važna pomoć školskoga knjižničara koji im može otvoriti posve novi svijet. Takvoj djeci (učenicima) treba stvoriti priliku da naiđu na fascinantne knjige, članke, zanimljivosti preko interneta i druge oblike pisane riječi koje u njihovu životu imaju značenje. Zadaća je školskoga knjižničara stvoriti od učenika čitatelja koji će s oduševljenjem i radošću osjetiti književno djelo jer čitanjem učenik otkriva raznolik svijet literature te postaje motiviran za izvanškolsko čitanje i kreativno korištenje slobodnoga vremena. Čitanje treba biti zabavno. S druge strane, zabava u ovom slučaju nije jedina korist.

---

⁶⁸ Bučević-Sanvincenti, L. Čitanje kao ključni čimbenik razvoja hrvatskog društva. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 2(2006), str. 62 – 69.

⁶⁹ Isto. 63.

Čitanjem knjiga koje nude informaciju u vezi s povijesnom ili znanstvenom temom koja se obrađuje, djeca uče da postoji veliki broj izvora informacija u cilju stjecanja znanja.⁷⁰

„Učenje čitanja ne završava u trenutku kada dijete nauči znakove za sve glasove i kada glasove nauči povezivati u riječi i rečenice. Učenje čitanja traje puno duže, a cilj mu je naučiti djecu čitati s razumijevanjem. Djeca kojoj su roditelji od najranijeg djetinjstva čitali, brže će i lakše naučiti čitati. Škole, školske i narodne knjižnice moraju poduzimati razne aktivnosti kojima će djecu potaknuti na čitanje.“⁷¹

Upravo se u školskoj knjižnici učenik uvodi u svijet knjige i čitanja. To su i nužni preduvjeti za uspješna postignuća u učenju i razumijevanju, poticanju mašte i uživanju u čitanju, promicanju načela da su sloboda mišljenja i slobodan pristup informacijama polazišta za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskome demokratskom društvu. Suvremena djelatnost knjižnice usmjerena je na informacijsku pismenost i poticanje čitanja. Upravo je poticanje čitanja kao jezična djelatnost i temelj obrazovanja prioritet školskoga knjižničara u radu s učenicima.⁷²

Svaki se školski knjižničar zasigurno nada da će uspjeti ostvariti svoju primarnu zadaću i učeniku uspješno približiti pisanu riječ, da će ga pretvoriti u čitatelja koji s radošću poseže za književnim djelima, kojemu čitanje neće biti sinonim za kaznu, nego će rado čitati u svoje slobodno vrijeme, koji će znati da čitajući otkriva nove informacije, ali jednako tako i građanina sposobnog promišljati o raznovrsnim temama, analizirati probleme i predlagati kreativna rješenja.

---

⁷⁰ Zovko, M. Važnost čitanja. Navedeno djelo. Str. 27.

⁷¹ Hebrang-Grgić, I. Uloga školske knjižnice u poticanju čitanja. // XIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske (14, 2002, Crikvenica) / uredili Biserka Šušnjić, Đudita Franko, Theodor de Canziani Jakšić. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i sporta RH, Zavod za unapređenje školstva : Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, 2003. Str. 127 – 131.

⁷² Zovko, M. Važnost čitanja. Navedeno djelo. Str. 28.

3. ISTRAŽIVANJE: UTJECAJ ŠKOLSKE KNJIŽNICE I ČITALAČKIH NAVIKA NA OBRAZOVNI USPJEH UČENIKA U OŠ CVJETNO NASELJE

3.1. Uvod u istraživanje

Čitanje je zajednički nazivnik različitih hrvatskih i svjetskih institucija koje se bave kulturom i obrazovanjem. Redovito se ističe važnost čitanja i želja da se mladima pomogne da stasaju u vješte i redovite čitače, da ih se učini čitalački (i informacijski) pismenima, sposobnima za samostalno funkcioniranje i napredovanje u 21. stoljeću. Ipak, promatrajući prosječnu mladež u Hrvatskoj, stječe se dojam da je u njihovu životu prioritet sve osim čitanja. Skloni smo povjerovati da mladi čitaju sve manje i gotovo ih optužiti da su znatno površniji nego što su to bili njihovi vršnjaci u neka „dobra stara vremena“. Ovo istraživanje želi provjeriti koliko i što čitaju učenici viših razreda (od 5. do 8.) Osnovne škole Cvjetno naselje u Zagrebu te jesu li njihove čitalačke navike povezane s uspjehom koji postižu u školi. Također će provjeriti učenički doživljaj školske knjižnice – je li ona za njih samo spremište knjiga ili mjesto stjecanja novih znanja i vještina; očekuju li od školskog knjižničara samo da im posudi lekturu ili da im ponudi određenu informaciju, nauči ih kako do nje doći. Istraživanje će ispitati i učeničku percepciju povezanosti čitanja i školske knjižnice s vlastitim školskim uspjehom.

3.2. Istraživačke pretpostavke

Polazišne pretpostavke za istraživanje jesu sljedeće:

1. Učenici koji više čitaju postižu bolji uspjeh u školi.
2. Učenici ne prepoznaju potencijal školske knjižnice i ne dovode je u vezu sa školskim uspjehom.

3.3. Metodologija istraživanja

3.3.1. Instrument istraživanja

Istraživanje je provedeno metodom anketiranja uz pomoć upitnika (u Prilogu 1). Anketni upitnik sastojao se od 16 pitanja s višestrukim izborom odgovora uz mogućnost dopisivanja vlastitih odgovora na jedno pitanje.

Osnovni podatci o ispitaniku⁷³ (prva dva pitanja) odnosila su se na spol i dob, odnosno razred koji ispitanik pohađa.

Slijedila su pitanja vezana uz školski uspjeh ispitanika – opći uspjeh kojim je završio prethodni razred (2015./2016.), opći uspjeh kojim je završio razred ove nastavne godine (2016./2017.), zaključna ocjena iz Hrvatskoga jezika prošle i ove nastavne godine te ocjena iz zadnje školske zadaće jer se čitanje tradicionalno vezuje uz kvalitetu jezičnoga izražavanja.

Sljedeću skupinu činila su pitanja vezana uz čitalačke navike – čita li ispitanik svakodnevno, što čita, koliko knjiga mjesečno pročita (ne računajući lekturu).

Pitanja vezana uz školsku knjižnicu tražila su da ispitanik kaže radi čega odlazi u školsku knjižnicu, što posuđuje u njoj te što očekuje od školskoga knjižničara kako bi se provjerilo na koji način učenici doživljavaju školsku knjižnicu, odnosno prepoznaju li njezin potencijal.

Na koncu je ispitanik trebao procijeniti utječu li njegove navike čitanja i školska knjižnica na njegov uspjeh u školi.

3.3.2. Sudionici i postupak istraživanja

Istraživanje je obuhvatilo učenike predmetne nastave u Osnovnoj školi Cvjetno naselje u Zagrebu. Od ukupno 167 učenika od 5. do 8. razreda, upitnik je ispunilo 157 učenika (41 učenik petih razreda, 36 učenika šestih razreda, 38 učenika sedmih razreda i 42 učenika osmih razreda).

Anketiranje je provedeno na satu razrednika u svakome razrednom odjelu, krajem svibnja 2017. godine. Anketni upitnik rješavan je anonimno i dobrovoljno, nakon prethodno prikupljenih suglasnosti roditelja.

3.4. Rezultati istraživanja i njihova interpretacija

Istraživanjem se ponajprije htjela provjeriti povezanost čitanja s boljim uspjehom u školi. Da bi se to moglo utvrditi, bilo je potrebno provjeriti koliko i što učenici čitaju, odnosno jesu li uopće svjesni što sve čitanje obuhvaća.

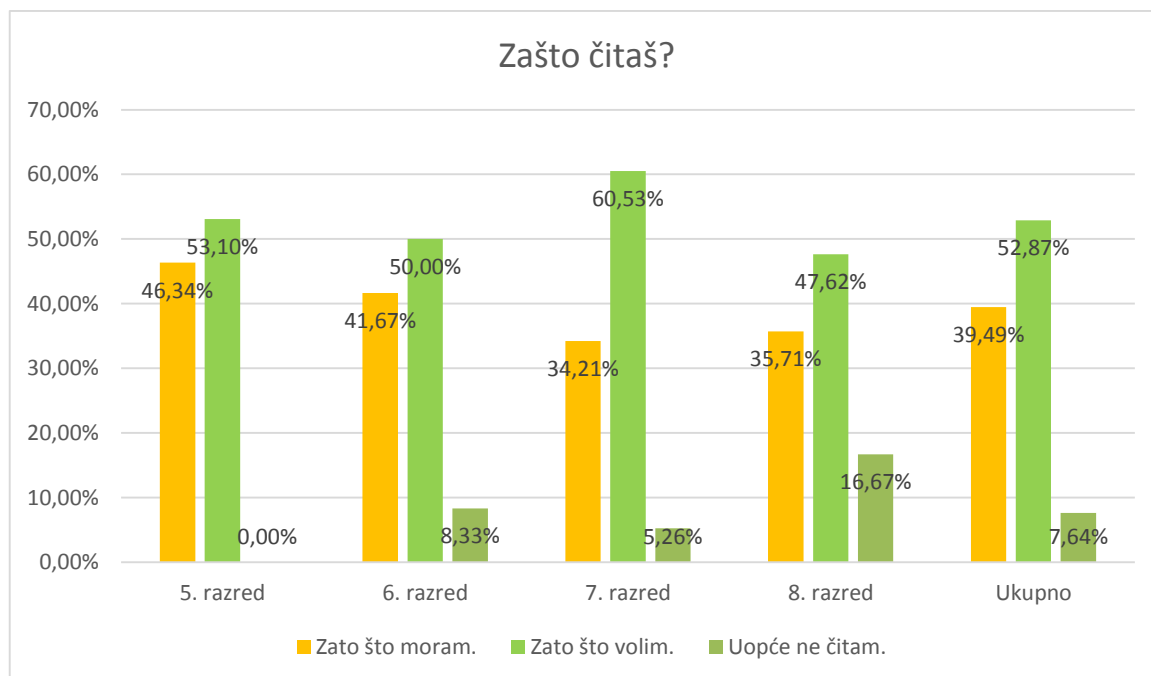
⁷³ Pojam *ispitanik* koristi se neutralno te se odnosi na osobe obaju spolova.

3.4.1. Čitaju li svakodnevno

Od 157 ispitanih učenika njih 88 (56,05%) na pitanje čita li svakodnevno odgovorilo je potvrdno, dok je 69 (43,95%) to zanijkalo. Odgovori unutar pojedine generacije razlikuju se za 15-ak posto pri čemu se primjećuje da je veći broj mlađih učenika koji svakodnevno čitaju, dok to najmanje čine učenici u 8. razredu (5. razredi: svakodnevno čita 63,41%, 6. razredi: 55,56%, 7. razredi: 57,89%, 8. razredi: 47,62%). Visok postotak učenika koji tvrde da ne čitaju svakodnevno navodi da se posumnja u to jesu li svjesni koliko je čitanje sveobuhvatno jer je katkad učenicima prva (nekad i jedina) asocijacija na čitanje školska lektira ili udžbenik, odnosno skloni su čitanje poistovjetiti sa školskim obvezama, a zaboravljaju da čitaju i, primjerice, dok pretražuju internet.

3.4.2. Zašto čitaju

Ipak, na pitanje zašto čitaju najveći je broj ispitanika odgovorio zato što vole (52, 87%). Zato što mora, čita 39,49% ispitanika, dok 7,64% tvrdi da ne čita uopće. Među učenicima petih razreda nijedan učenik nije rekao da uopće ne čita, dok se tako izjasnilo čak 16,67% osmaša. Kriju li se razlozi takvih odgovora u doživljaju riječi „čitanje“, tek bi trebalo ispitati. Najviše onih koji čitaju iz zadovoljstva bilo je među učenicima sedmih razreda (60,53%), a najmanje među učenicima osmih razreda (47,62%), kako prikazuje Slika 1.

Slika 1. Motivacija za čitanje kod učenika 5. – 8. razreda

Istraživanja o čitateljskim navikama i interesima provedena tijekom proteklih dvaju desetljeća, premda nesustavna i malobrojna, pokazuju da se u Hrvatskoj nedovoljno čita, a posebno da se nedovoljno dobro čita. Rezultati, između ostaloga, pokazuju da 38% učenika sedmih i osmih razreda čita samo kad mora i ono što mora.⁷⁴ Ovo je istraživanje potvrdilo visok postotak onih koji čitaju zbog obaveze, a postotak onih koji vole čitati gotovo je istovjetan postotku koji prema PIRLS-u to donekle voli (53%), iako je njihovo istraživanje obuhvatilo mlađu skupinu.

3.4.3. Što čitaju

Odgovarajući na pitanje što čitaju, ispitanici su mogli odabrati više ponuđenih odgovora, a birali su među sljedećim: časopisi, lektira, knjige po svom izboru, forumi, blogovi i sl., napisi i poruke na društvenim mrežama te ostalo. Prednost je odnijela lektira koju čita 101 ispitanik, no s obzirom na to da je ispitanika bilo 157 i da im je lektira obavezan nastavni sadržaj, zabrinjava postotak onih koji je ne čitaju (35,7%). Što ispitanici čitaju, prikazano je Slikom 2.

Slika 2. Što učenici čitaju (naveden je broj učenika koji čita određeni sadržaj, ne postotak učenika jer su ispitanici imali mogućnost odabira više ponuđenih odgovora)

⁷⁴ Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015. – 2020.). Navedeno djelo. Str.7. Dostupno i na: [http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20\(2\).pdf](http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20(2).pdf) (pristupljeno: 24. 6. 2017.)

To ne znači da te učenike uopće ne zanima književnost jer je od njih 56 koji izbjegavaju lektiru, 20 ispitanika reklo da čita knjige po svome izboru. Promatrajući ocjene iz Hrvatskoga jezika i opći uspjeh učenika koji čitaju lektiru i onih koji umjesto lektire čitaju knjige po vlastitom izboru, ne primjećuje se razlika – postižu veoma sličan uspjeh i ocjene su im vrlo slične. No, ocjene 36 ispitanika (22,9%) koji ne čitaju ni lektiru ni druge knjige primjetno su lošije. Od ukupno 9 učenika koji su školske godine 2015./2016. postigli dobar opći uspjeh, 8 ih je u ovoj skupini (deveti je prošao vrlo dobrim) te svih 6 koji su dobrim uspjehom završili školsku godinu 2016./2017. Također, nijedan od učenika iz ove skupine prošle nastavne godine nije imao odličnu ocjenu iz Hrvatskoga jezika, a samo jedan imao ju je ove godine. U cijeloj toj skupini zaključne ocjene iz Hrvatskoga jezika u šk. god. 2015./2016. izgledale su ovako: 4 dovoljne ocjene, 21 dobra, 11 vrlo dobrih i nijedna odlična. U šk. god. 2016./2017. iz materinskog su jezika tim istim učenicima zaključene ove ocjene: 5 dovoljnih, 18 dobrih, 12 vrlo dobrih i 1 odlična ocjena. U istoj skupini prevladavaju dobre ocjene iz zadnje školske zadaće, dok odličnu ocjenu nitko nije dobio (1 nedovoljna, 10 dovoljnih, 19 dobrih, 6 vrlo dobrih), čime se potvrđuje da nedovoljna količina čitanja književnoumjetničkih djela utječe na sposobnost jezičnoga izražavanja i čini je slabijom.

Iako je postotak učenika u ovoj skupini relativno visok i obuhvaća gotovo četvrtinu učenika, ne znači da se na njega ne može utjecati. Veći angažman i suradnja školskih knjižničara i učitelja hrvatskoga jezika – upućivanje učenika na književna djela koja bi im se mogla sviđjeti, primjerena njihovom kognitivno-emocionalnom razvoju i interesima, školski čitalački klubovi, kvizovi i sl. – mogli bi pridonijeti promjeni njihova stajališta i približavanju pisanoj riječi.

Za razliku od te skupine, 51 ispitanik (32,5%) čita i lektiru i druge knjige, što je gotovo trećina učenika. Otprilike su jednako zastupljeni po svim razredima, odnosno ne primjećuje se veća razlika s obzirom na dob. U ovoj je skupini najveći broj odličnih učenika: prethodni je razred njih 47 završilo odličnim uspjehom, a ove su godine taj uspjeh postigla 44 učenika. Svi ostali u skupini i prošle i ove godine razred su završili vrlo dobrim uspjehom. Iz Hrvatskoga jezika nijednom od tih učenika nije bila zaključena negativna ili dovoljna ocjena u proteklom dvama razredima. U šk. god. 2015./2016. iz tog su predmeta imali ove ocjene: 38 odličnih, 11 vrlo dobrih i 2 dobre, a u šk. god. 2016./2017. sljedeće: 34 odlične, 13 vrlo dobrih i 4 dobre. Pored toga što kod ovih učenika prevladavaju odlične zaključne ocjene, uspješni su i u pisanome jezičnom

izražavanju jer postižu visoke ocjene iz školske zadaće – 25 odličnih ocjena, 23 vrlo dobre i 3 dobre ocjene, dok nižih nije bilo. Učenici nisu precizirali koju vrstu literature čitaju, no s obzirom na njihovu dob, vjerojatno nije riječ o visokoj književnosti, što bi značilo da je i čitanje popularne literature dobrodošlo i korisno za kvalitetnije izražavanje i komunikaciju na materinskome jeziku.

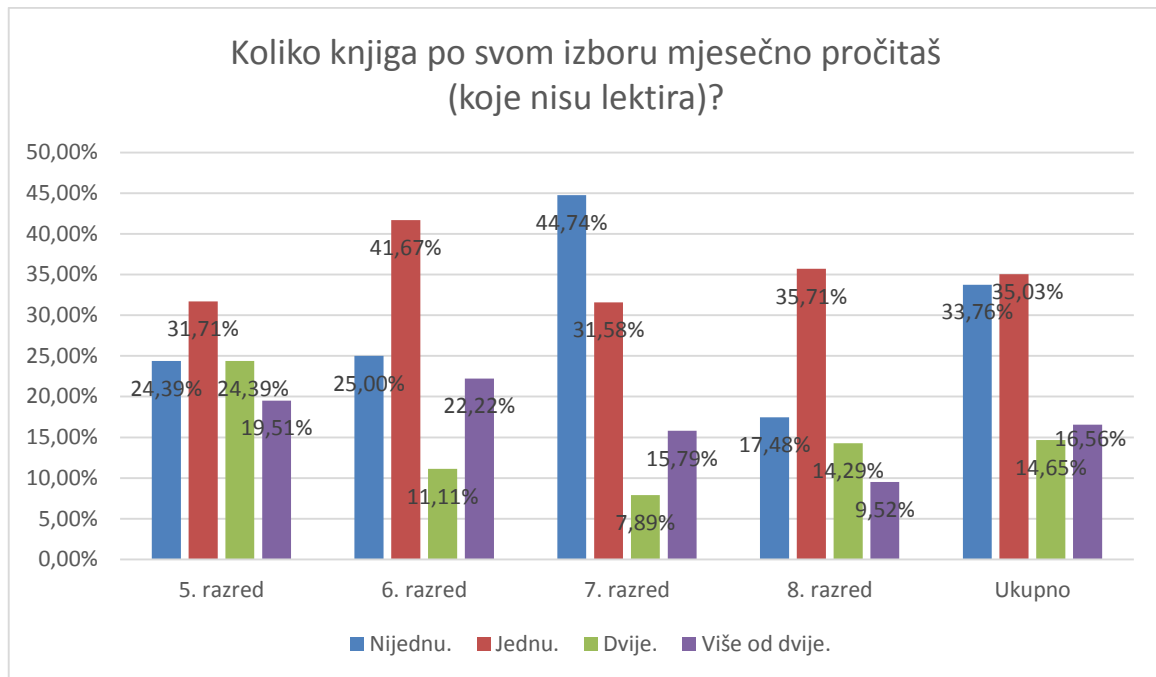
Makar bi se možda pretpostavilo da će većina ispitanika na pitanje što čita navesti da čita sadržaj na društvenim mrežama, to je učinilo njih 79 (50,3%), pri čemu je vidljivo da je veći broj njih u višim razredima osnovne škole (25 učenika osmih razreda, 27 učenika sedmih razreda, 14 šestih i 13 petih razreda). Od tih 79 učenika 12 je onih kojima je sadržaj na društvenim mrežama jedino što čitaju. U toj skupini učenika nijedan ne postiže odličan opći uspjeh – 5 ih je prošli razred završilo dobrim općim uspjehom, a 7 vrlo dobrim, dok su ove godine među njima bila 4 dobra učenika i 8 vrlo dobrih.

Časopise čita 57 ispitanika, forume i blogove njih 36, a 71 ispitanik čita knjige po vlastitom izboru (45,2%). Da čitaju „ostalo“, što nije bilo ponuđeno među odgovorima, izjasnila su se 33 ispitanika, a svi koji su napisali što je to, naveli su stripove. Većina je učenika (122 učenika, 77,7%) zaokružila više od jednog odgovora, dakle više sadržaja koji čitaju.

Zanimljivo, među učenicima koji su odgovorili da čitaju (i) knjige po svom izboru, časopise i/ili stripove bilo je čak 22 onih koji su ranije izjavili da čitaju zato što moraju. Možda je razlog tome što u osnovnoj školi, kad su stalno izloženi „lovu na ocjenu“ i pritisku upisa u srednju školu koji ih neminovno očekuje, na prvi spomen čitanja pomisle na lektiru i udžbenike, a zaborave na čitanje iz užitka. Činjenica da učenici svaki oblik zadovoljstva i zabave podsvjesno odvajaju od svega što ih podsjeća na školu svakako ukazuje na nužnost promjene našega obrazovnog sustava.

3.4.4. Broj pročitanih knjiga po svom izboru u jednome mjesecu

Na pitanje koliko knjiga mjesečno pročitaju po svome izboru, koje nisu na popisu lektire ni dio nastavnoga plana i programa, najveći je broj ispitanika odgovorio da pročita jednu knjigu (35%), no postotak onih koji ne pročitaju nijednu knjigu vrlo im je blizu (33,7%), što znači razliku od samo dva učenika. Dvije knjige mjesečno čita 14,6% učenika, a više od dviju 16,6% (Slika 3.). U toj skupini, koja dobrovoljno čita više od jedne knjige mjesečno, većinu čine djevojčice (59%), dok je dječaka koji to čine 41%.

Slika 3. Broj pročitanih knjiga mjesečno po vlastitom izboru

Najviše onih koji ne čitaju nijednu knjigu mjesečno bilo je među učenicima sedmih razreda (čak 44,7%). U toj su generaciji dobivene i najniže ocjene iz zadnje školske zadaće jer je odličnu ocjenu dobilo 26,3% učenika (dok je u petim razredima školska zadaća 43,9% učenika ocijenjena odličnim, u šestima 36,1%, a u osmima 61,9%). U toj generaciji najmanji broj učenika imao je i zaključene petice iz Hrvatskoga jezika – šk. god. 2015./2016. odličnu ocjenu imalo je 26,32% učenika (u usporedbi sa 61% učenika petih razreda, 39% učenika šestih razreda i 50% učenika osmih razreda). U šk. god. 2016./2017. odličnu ocjenu iz Hrvatskoga jezika postiglo je 34% učenika sedmih razreda (u usporedbi s 49% učenika petih razreda, 36% učenika šestih razreda i 55% učenika osmih razreda).

Promatrajući opći uspjeh učenika po generacijama, ista je generacija opet ostvarila najslabije rezultate, no razlike nisu prevelike, osim što su učenici petih razreda u prethodnom razredu, svom četvrtom, imali izuzetno visok postotak odličnih učenika – čak 83%. Ostali razredi te 2015./2016. imali su prosječno 61% odličnih učenika, dok je ove godine taj broj iznosio 58%.

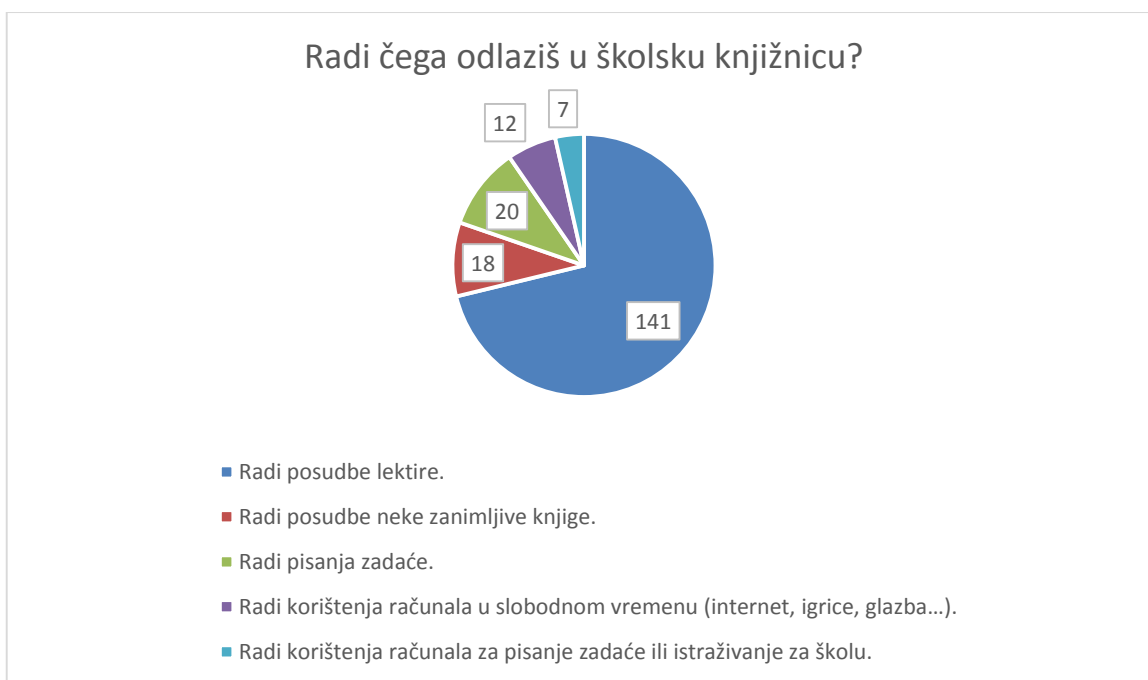
Najmanji broj učenika koji ne čitaju nijednu knjigu mjesečno bio je u osmim razredima (17,5%), dok ih je u petim i šestim razredima otprilike podjednako (oko 25%). S druge strane, u osmim je razredima i najmanji broj učenika koji čitaju više od dvije knjige

mjesečno (9,5%), a je li možda razlog tome što učenici nižih razreda uglavnom biraju manje opsežne knjige i imaju manje školskih obaveza, dalo bi se raspravljati.

Sveukupno gledajući, budući da više od trećine ispitanika (35%) pročita svakog mjeseca u prosjeku jednu knjigu koju ne mora pročitati, ne možemo olako optužiti mlade generacije da ne čitaju. Dužnost je nas odraslih poticati ih i dalje i obogatiti im iskustvo čitanja. Naravno, svaki pročitani tekst ne znači nužno da je pročitao s razumijevanjem, no to je posve drugi (makar još veći) problem od nedovoljnog čitanja.

3.4.5. Očekivanja od školske knjižnice i knjižničara

Na veliko razočaranje svih knjižničara – stručnjaka i entuzijasta – koji školsku knjižnicu prepoznaju kao srce škole, kulturno i medijsko središte te mjesto za traženje informacija i stjecanje znanja, učenici je tako ne vide. Navodeći razloge zašto posjećuju školsku knjižnicu, 141 ispitanik (gotovo 90%) ističe posudbu lektire (Slika 4.).

Slika 4. Razlozi zbog kojih učenici odlaze u školsku knjižnicu

Ispitanici su se mogli odlučiti za više odgovora, no najveći ih je broj ipak izabrao samo jedan i to lektiru. Samo 20 učenika u školskoj knjižnici traži i druge zanimljive knjige (13% ispitanika). 20 je učenika (13%) odgovorilo da u knjižnici, koja osigurava mir i optimalne uvjete, piše domaću zadaću. 12 učenika (7%) u školskoj knjižnici provodi slobodno vrijeme za računalom, uglavnom igrajući igrice, slušajući glazbu i pretražujući internet za vlastite potrebe. Najmanji broj učenika školsku knjižnicu posjećuje radi istraživanja određene teme za

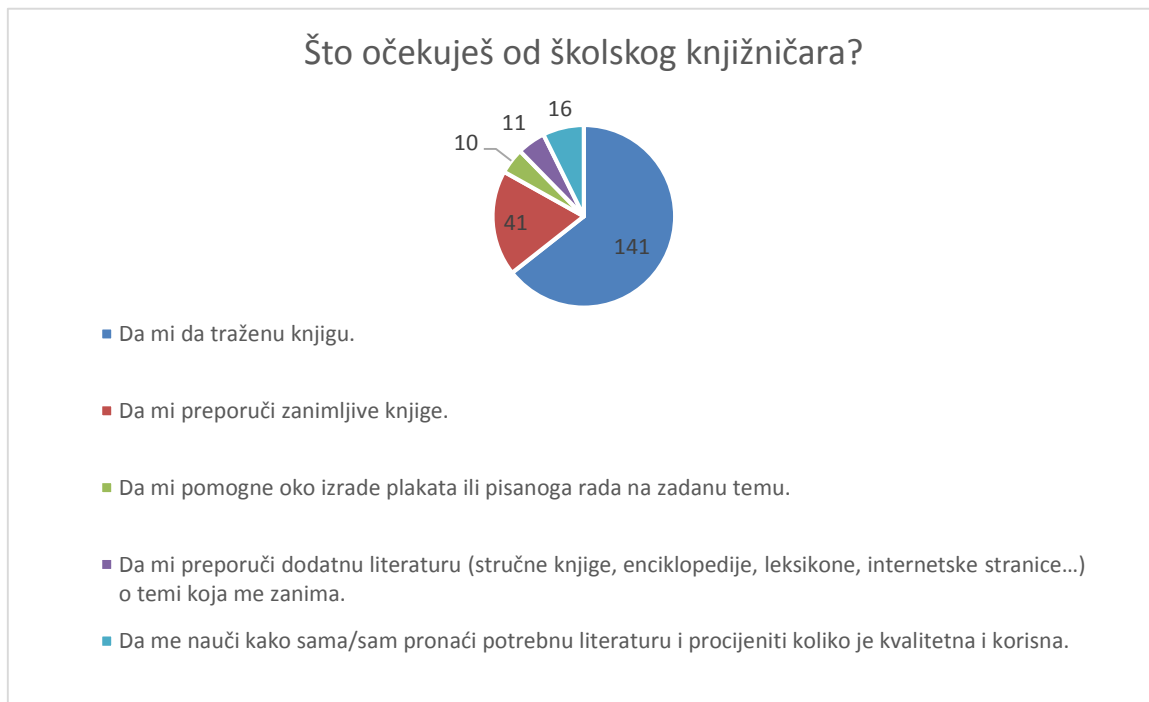
potrebe škole uz pomoć računala – svega 7 učenika, odnosno 4%, a ni u jednoj ispitanoj generaciji to ne čini više od 2 učenika.

Precizirajući što posuđuju u školskoj knjižnici, ispitanici su ovako odgovorili (mogli su izabrati više odgovora): 135 učenika posuđuje lektiru, 20 učenika posuđuje i druge knjige, samo 2 učenika posuđuju časopise, a 22 ništa (Slika 5.).

Slika 5. Što učenici posuđuju u školskoj knjižnici

Očekivanja od školskog knjižničara također su skromna. Čak 141 ispitanik (90%) od knjižničara očekuje da mu da traženu knjigu, 41 ispitanik (26%) očekuje i da mu predloži neku zanimljivu knjigu, odnosno da mu pomogne savjetom. Da ih nauči kako samostalno pronaći potrebnu literaturu (stručne knjige, enciklopedije, leksikone, mrežne stranice...) o temi koja ih zanima ili koju obrađuju, očekuje 16 učenika (10%). Preporuku dodatne literature o određenoj temi očekuje još manji broj učenika – 11 (7%), a najmanji broj učenika očekuje da će im knjižničar pomoći oko izrade plakata ili pisanoga rada na zadanu temu – 10 (6%). Iako bi odgojno-obrazovna djelatnost školskog knjižničara trebala zauzima važan dio njegova posla, učenici toga nisu svjesni. Učenička očekivanja od školskog knjižničara prikazana su Slikom 6.

Slika 6. Očekivanja od školskog knjižničara

Očito je da potencijali knjižnice u OŠ Cvjetno naselje nisu dovoljno iskorišteni. Dok god ih prepoznaje samo knjižničar i tek nekoliko učitelja, njezine su mogućnosti daleko od ostvarenih. Ovo je samo jedan od vjerojatno brojnih primjera raskoraka između utopijske teorije i surove prakse. Iako su smjernice za razvoj školskih knjižnica znatno drukčije, učenici je doživljavaju (gotovo isključivo) kao skladišni prostor. Zanimljivo, u razgovoru s učenicima koji otvoreno govore da ne odlaze u školsku knjižnicu, otkriveno je da i lektiru posuđuju u gradskoj knjižnici (ili to umjesto njih čine roditelji). Objašnjavaju to „činjenicom“ da u školskoj knjižnici nema ničeg zanimljivog. Dovoljno da nas natjera na promjene.

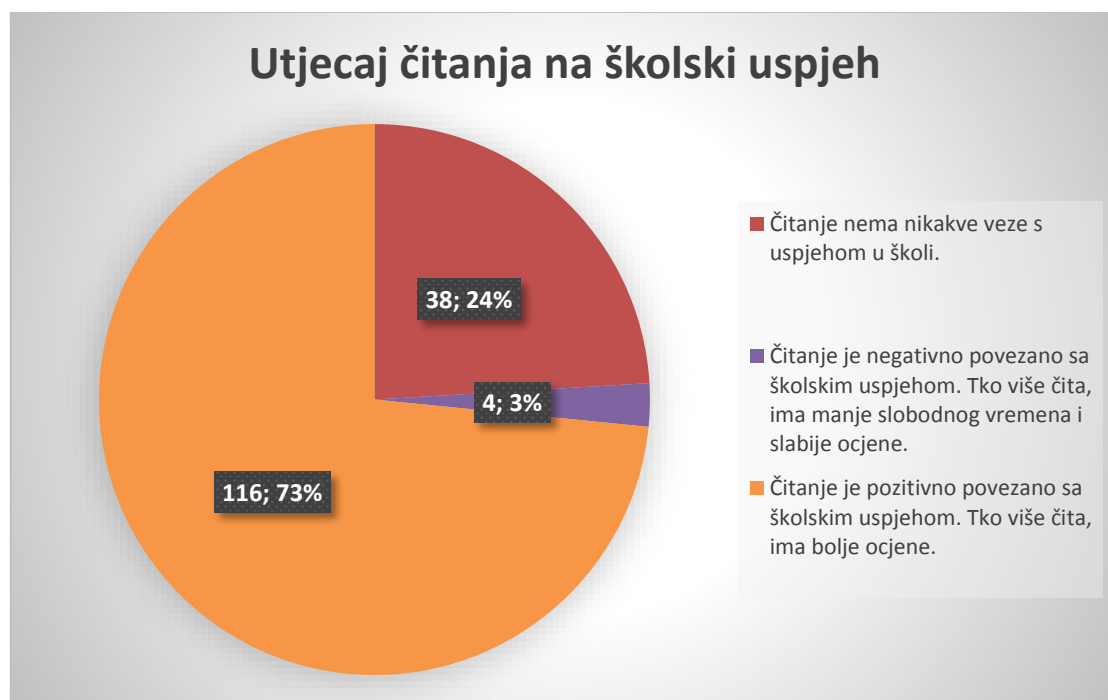
3.4.6. Učenički doživljaj povezanosti čitanja i školske knjižnice s uspjehom u školi

„Želja za čitanjem i sposobnost čitanja bitan su preduvjet cjelovitog osobnog razvoja. Osim toga, čitanje omogućuje znatno podizanje razine općeg i specifičnog obrazovanja te lakše stjecanje stručnih kompetencija. Budući da je čitanje jedan od preduvjeta sudjelovanja u kulturi, ono izravno i neizravno utječe na poboljšanje ukupne kvalitete života pojedinca i društva.“⁷⁵ Navedeni citat samo je jedan od mnogih koji ističu iznimnu ulogu čitanja u obrazovanju i izgradnji cjelokupne ličnosti. Dugo se već ponavlja da čitanje obogaćuje

⁷⁵ Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015. – 2020.). Navedeno djelo. Str. 16. Dostupno i na: [http://www.min-kulture.hr/userdocs/images/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20\(2\).pdf](http://www.min-kulture.hr/userdocs/images/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20(2).pdf) (pristupljeno: 24. 6. 2017.)

rječnik, pospješuje vještinu jezičnoga izražavanja, potiče maštu; različiti projekti za poticanje čitanja, primjerice kampanja *Čitaj mi!*, ističu kako čitanje djeci od najranije dobi pozitivno utječe na razvijanje čitalačkih navika i njihov kasniji uspjeh u stjecanju znanja i vještina⁷⁶; sve više se naglašava kako je bez kvalitetnog čitanja nemoguće učiti i napredovati, no istraživanje provedeno na učenicima u OŠ Cvjetno naselje htjelo je provjeriti jesu li i oni toga svjesni, je li važnost čitanja i njima jasna ili je to shvaćanje rezervirano za odrasle.

Kada su trebali procijeniti povezanost čitanja različitih knjiga i sadržaja sa školskim uspjehom, 116 učenika (73%) smatralo je da je čitanje pozitivno povezano sa školskim uspjehom i da učenici koji više čitaju, imaju bolje ocjene. Da je čitanje negativno povezano sa školskim uspjehom jer oduzima vrijeme, odnosno onaj tko više čita, ima manje slobodnog vremena pa zato slabije ocjene, smatrala su svega 4 učenika (3%), i to samo iz petih i šestih razreda, dok 38 učenika (24%) uopće nije dovelo čitanje u vezu s uspjehom u školi (Slika 7.).

Slika 7. Učenička percepcija utjecaja čitanja na školski uspjeh

Promatramo li dob učenika, odnosno različite razrede, primjećuje se da dobrobit čitanja i njegov pozitivan utjecaj na školski uspjeh najmanje vide učenici osmih razreda, njih 69%, dok

⁷⁶ Čitaj mi! Zašto je važno čitati djetetu od najranije dobi. Dostupno na: <http://www.citajmi.info/citanje-naglas/> (pristupljeno 24. 6. 2017.)

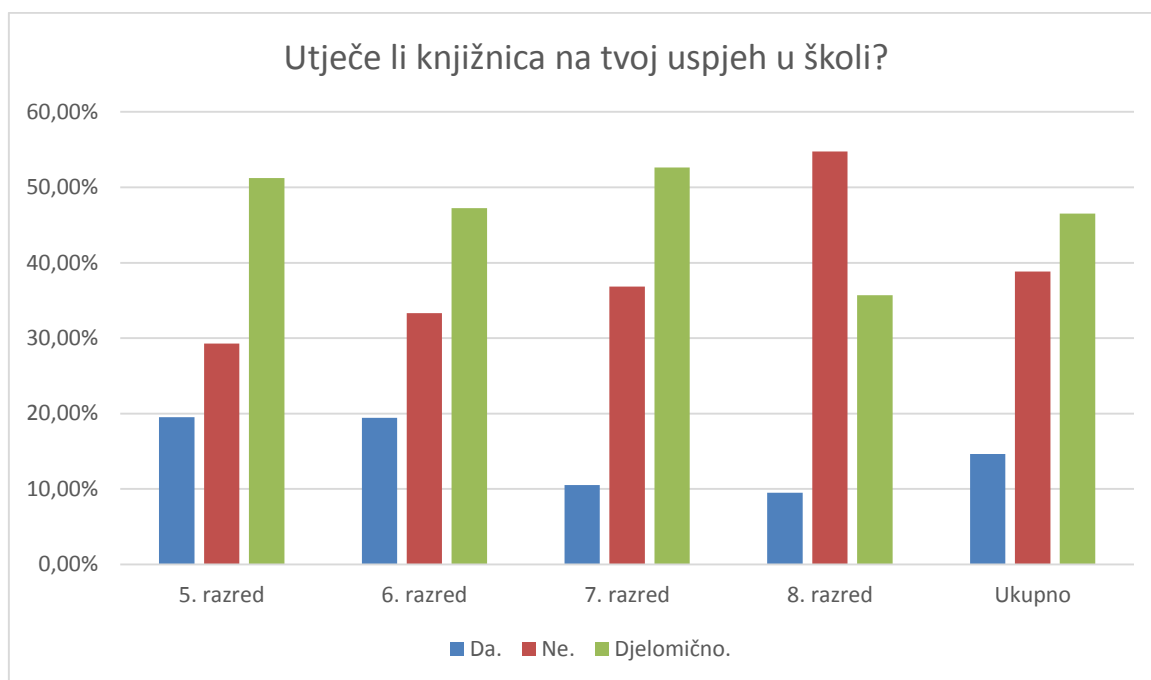
je oko 75% učenika svih ostalih razreda smatralo da više čitanja pozitivno utječe na školski uspjeh. Najviše onih koji uopće ne vide vezu između čitanja i školskih rezultata također je u osmim razredima (njih 14, dok je u ostalim razredima taj odgovor ponudilo prosječno po 8 učenika). Razloge za ovaj iskorak učenika završnih razreda možda bi mogli ponuditi psiholozi, no provedeno istraživanje od ispitanika nije tražilo objašnjenje.

Promatramo li školski uspjeh ispitanika i njihovu procjenu utjecaja čitanja na nj, ne primjećuju se razlike s obzirom na uspjeh koji sami učenici postižu. Među učenicima koji prepoznaju da više čitanja pridonosi boljim ocjenama ima i onih koji prolaze dobrim uspjehom, i onih koji prolaze vrlo dobrim i onih koji prolaze odličnim uspjehom. Moglo bi se zaključiti da se neki uspoređuju s ostalima i da su svjesni vlastitog (ne)čitanja i njegovih posljedica. Potiče li ih to na više čitanja i eventualnu promjenu odnosa prema knjizi, teško je reći.

Većina učenika koja je izjavila da čita dvije ili više knjiga mjesečno prepoznala je da se to pozitivno odražava na njihov obrazovni uspjeh (89% te skupine). 9% učenika iz iste skupine „knjigoljubaca“ nije uopće dovelo čitanje u vezu sa školom, dok je jedan učenik (što ovdje čini 2%) zauzeo stajalište da čitanje nije dobro za školu (želimo li se našaliti – s obzirom na to taj učenik konkretno mjesečno čita više od dviju knjiga – mogli bismo reći da mu možda zaista lijepa književnost oduzima previše vremena i odvlači ga od školskih obveza). Spomenuti učenik prolazi razrede vrlo dobrim uspjehom. Što se ostalih učenika iz ove uže skupine tiče, možemo pretpostaviti da će većina njih nastaviti njegovati svoje čitalačke navike i u budućnosti.

Na pitanje utječe li školska knjižnica na njihove rezultate u školi, samo su 23 učenika (15%) odgovorila potvrdno. 61 učenik (39%) smatrao je da školska knjižnica nije povezana s njihovim uspjehom, dok su 73 učenika (46%) knjižnicu djelomično povezala sa svojim postignućima u školi. Ovdje je potrebno istaknuti da je čak 12 učenika iz zadnje spomenute skupine na anketni listić dopisalo (makar se nije tražilo) svoj komentar, a svodio se na to da u knjižnici posuđuju lektiru koja im je sastavni dio ocjene iz Hrvatskoga jezika. Može se pretpostaviti da je bilo još istomišljenika, iako svoje objašnjenje nisu dopisivali.

Promatramo li stajalište učenika o ovome pitanju po razredima, izdvajaju se samo učenici osmih razreda od kojih 55% smatra da školska knjižnica nema utjecaja na njihov uspjeh, dok je kod učenika ostalih razreda taj postotak između 29 – 37% (Slika 8.).

Slika 8. Učenička percepcija utjecaja školske knjižnice na njihov obrazovni uspjeh

Dodatnu sjenu na problem očitog neprepoznavanja brojnih mogućnosti školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu baca činjenica da se broj učenika koji je smatraju pozitivnim čimbenikom smanjuje u svakom višem razredu: 5. razredi – 19,51%, 6. razredi – 19,44%, 7. razredi – 10,53%, 8. razredi – 9,52%, s primjetnom razlikom između šestog i sedmog razreda. Je li razlog tome što su stariji učenici samostalniji, više naviknuti oslanjati se na sebe same ili su se, pak, naviknuli na tromost sustava pa su im očekivanja sve manja, teško je reći. Svakako je jasno da će školski knjižničar, barem u ovoj školi, morati pronaći način otvaranja vrata knjižnice i promjena učeničkih očekivanja. Tek kad učenici osvijeste što im školska knjižnica nudi, moći će to iskoristiti i unaprijediti vlastito obrazovanje. Naravno, kao i u ostalim područjima ljudskoga djelovanja, bez podrške ravnatelja i cijele ustanove, to neće biti moguće.

ZAKLJUČAK

Čitati znači steći sposobnost prepoznavanja i razumijevanja napisanih riječi (s vremenom sve brže, tečnije i izražajnije), ali i proniknuti u ono „između redova“. Čitanje je neodvojivo povezano od učenja jer se čitati uči da bi se čitajući učilo. Tako čitanje postaje krucijalan čimbenik u cjelokupnom procesu obrazovanja, ali i cjeloživotnog učenja, dakle u svim oblicima stjecanja znanja. Bez čitanja i razvijene čitalačke pismenosti teško se može napredovati.

Ovaj je rad htio provjeriti utjecaj čitalačkih navika na obrazovni uspjeh učenika predmetne nastave u OŠ Cvjetno naselje u Zagrebu. Polazišne su pretpostavke bile da učenici koji više čitaju ostvaruju bolje rezultate u školi (opći uspjeh, ocjena iz nastavnoga predmeta Hrvatski jezik te viša ocjena iz školske zadaće), ali da učenici nisu svjesni potencijala školske knjižnice u svome obrazovanju. Obje su pretpostavke istraživanjem potvrđene.

Ispitani učenici u svoje slobodno vrijeme ne čitaju toliko malo koliko smo katkad skloni pripisati novoj generaciji. Razlike među ispitanicima prilično su velike – dok jedna trećina učenika uopće ne čita knjige po vlastitome izboru, trećina pročita jednu knjigu mjesečno, a preostala trećina dvije ili više. Budući da je istraživanje pokazalo da dvije trećine učenika ipak dobrovoljno čitaju, ne smijemo biti nezadovoljni, nego se valja potruditi da se čitalačka navika trajno ucijepi u mlade i nastaviti njegovati (osobito osvrnemo li se na činjenicu da 47% hrvatskih građana starijih od 15 godina u godinu dana ne pročita ni jednu jedinu knjigu⁷⁷). Ovo se istraživanje nije bavilo razumijevanjem pročitanog, koje učitelji sve više primjećuju kao problem, pa ostaje uvjerenje da je svako čitanje dobro čitanje jer učestalost svakako pridonosi boljem svladavanju tehnike čitanja i razvoju čitalačkoga iskustva.

Učenici koji više čitaju (uz lektiru i druge knjige) postižu bolje rezultate u svim provjeranim segmentima jer među njima prevladavaju odlične ocjene, a nitko od tih pasioniranih čitatelja ne prolazi dobrim uspjehom. Za razliku od njih, učenici koji ne čitaju ni lektiru ni druge naslove postižu osjetno lošije rezultate te je opći uspjeh najvećeg broja tih učenika bio dobar. Također, u protekla dva razreda samo je jedan od učenika koji „ne čitaju“ imao odličnu ocjenu iz Hrvatskoga jezika.

---

⁷⁷ Prijedlog *Nacionalne strategije za poticanje čitanja*. Navedeno djelo. Str. 8. Dostupno i na: [http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20\(2\).pdf](http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20(2).pdf) (pristupljeno: 25. 6. 2017.)

Anketirani su učenici četiriju razreda, a najslabije školske rezultate ostvaruju učenici sedmih razreda – koji su potvrđeni kao oni koji najrjeđe posežu za knjigom.

Promatramo li što ispitanici čitaju, na prvome je mjestu lektira kao sastavni dio školske obveze, no na drugom su (s gotovo istim postotkom) sadržaji na društvenim mrežama i knjige koji sami biraju, što govori o velikim razlikama među pojedincima.

Većina učenika prepoznaje povezanost čitanja sa školskim uspjehom, odnosno vjeruje da redovito i često čitanje pozitivno utječe na sposobnost svladavanja nastavnih sadržaja i stjecanja znanja. Toga su svjesni i oni koji više čitaju i oni koji to rade minimalno.

Nažalost, ono čega nisu svjesni jest koliku bi ulogu školska knjižnica mogla imati u njihovu obrazovanju i učenju kako učiti. Većina anketiranih učenika u školsku knjižnicu odlazi isključivo kako bi posudili lektiru, rijetko traže savjet knjižničara, ne prepoznaju knjižnicu kao mjesto na kojemu bi mogli poboljšati svoje vještine za cjeloživotno učenje. Budući da se očekivanja od školske knjižnice dodatno smanjuju u svakom višem ispitanom razredu, i najskromnija su među učenicima osmih razreda, to je razlog više za zabrinutost jer bi učenici na kraju svoga osnovnog školovanja trebali bolje poznavati ustanovu u kojoj su se obrazovali, osobito njezine dijelove koji mogu izravno utjecati na njihovu čitalačku i informacijsku pismenost.

Dok se to ne promijeni, školska knjižnica ostaje samo tihi kapital, a neiskorištenost njezina potencijala u odgojno-obrazovnom sustavu mala je preslika našega društva u cjelini. Mnogo se priča o nužnim promjenama u obrazovnom sustavu, reformama koje budućnost znače, no dok se one uistinu ne počnu zbivati, teško ćemo moći očekivati da naši učenici uspješno odgovore na sve izazove koji ih u budućnosti očekuju na tržištu rada. Upitno je kad će se reforma dogoditi, kad će se i na koji način pokrenuti prava strategija za poticanje čitanja, kad ćemo se doista okrenuti stjecanju potrebnih kompetencija. Velika htijenja mora početi pratiti i praksa, a pored institucija, i svi pojedinci uključeni u sustav moraju oživjeti potrebne promjene.

Dotad, ostaje nam i dalje poticati mlade da čitaju – kad god mogu i što god mogu.

„Čitajmo da ne ostanemo bez riječi.“⁷⁸

---

⁷⁸ Izmijenjena izjava o viziji Prijedloga *Nacionalne strategije za poticanje čitanja*.

LITERATURA

1. Barić Karajković, H. Smjernice za rad školskog knjižničara u knjižnici osnovne škole u teoriji i praksi. // XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : smjernice za rad školskog knjižničara / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012. Str. 77. – 85. Dostupno i na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1948&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno: 10. 5. 2017.)
2. Blažeković, T.; Furlan, B. Knjižnica osnovne škole. Ponovljeno i prerađeno izd. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1993.
3. Bučević-Sanvincenti, L. Čitanje kao ključni čimbenik razvoja hrvatskog društva. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 2(2006), str. 62 – 69.
4. Cota, A. Utjecaj medija na mlade : anketa i primjena rezultata u školama. // XIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : školska knjižnica – informacijska pismenost i poticanje čitanja : suradnja u informacijskom društvu / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2008. Str. 176. – 185.
5. PISA Hrvatska. Čitalačka pismenost. Dostupno na: <http://pisa.hr/%C5%A1to-je-pisa/%C4%8Ditala%C4%8Dka-pismenost/> (pristupljeno 28. 5. 2017.)
6. Grosman, M. U obranu čitanja. Zagreb : Algoritam, 2010.
7. Hebrang-Grgić, I. Uloga školske knjižnice u poticanju čitanja. // XIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske (14, 2002, Crikvenica) / uredili Biserka Šušnjić, Đudita Franko, Theodor de Canziani Jakšić. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i sporta RH, Zavod za unapređenje školstva : Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, 2003. Str. 127 – 131.
8. International literacy association. Why literacy? Dostupno na: <https://www.literacyworldwide.org/why-literacy> (pristupljeno 23. 6. 2017.)
9. Jelušić, S. Čitateljske navike i informacijske potrebe građana Hrvatske. // Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama : smjernice za knjižničare

/ priredile Lesley Farmer i Ivanka Stričević. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012. Str. 42 – 45.

10. Kovačević, D. Čitalačka pismenost : drugačije okružje – drugačiji zvukovi. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 21. – 26. Dostupno i na:
<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1947&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno 18. 5. 2017.)
11. Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije : Altagama, 2004.
12. Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012.
13. László, M. Informacijsko čitanje u nastavi jezika i književnosti. // Čitanje za školu i život : IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika : zbornik radova. / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 56 – 69.
14. László, M.; Lasić-Lazić, J. Učenje kao obrada informacija (informacijsko učenje). // XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : smjernice za rad školskog knjižničara / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012. Str. 20. Dostupno i na:
<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1948&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno: 17. 5. 2017.)
15. Lončarević, M. Školska knjižnica – instrument za učenje. // XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : smjernice za rad školskog knjižničara / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012. Str. 85 – 89. Dostupno i na:
<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1948&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno: 17. 5. 2017.)

16. Lovrinčević, J. ... [et al.]. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2005.
17. Manguel, A. Povijest čitanja. Zagreb : Prometej, 2001.
18. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Zagreb : Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, 2010.
19. Nastavni plan i program za osnovnu školu (NN 102/06).
20. PIRLS 2011. : izvješće o postignutim rezultatima iz čitanja. / Zagreb : Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2012.
21. Poučavanje čitanja u Europi : Konteksti, politike i prakse. Bruxelles : EACEA P9 Eurydice, 2011.
22. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Državni zavod za statistiku.
Dostupno na:
http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/usp_09_HR.htm (pristupljeno 27. 5. 2017.)
23. Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj (NN 43/01).
Dostupno i na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232299.html> (pristupljeno: 11. 5. 2017.)
24. Prensky, M. Digitalni urođenici, digitalni pridošlice. // Edupoint : časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju. 5, 40(2005). Str. 23 – 26.
25. Preporuke 2006/962/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje, OJ L 394. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=URISERV%3Ac11090> (pristupljeno 27. 5. 2017.)
26. Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015. – 2020.). Zagreb : Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2014. Dostupno i na:
[37](http://www.min-
</div><div data-bbox=)

[kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%20C5%A0%20%20PRIJE%20DLOG%20NSP%20C4%8C%20-%20prijer%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20\(2\).pdf](http://kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%20C5%A0%20%20PRIJE%20DLOG%20NSP%20C4%8C%20-%20prijer%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20(2).pdf) (pristupljeno: 23. 5. 2017., 24. 6. 2017.)

27. Radičević, V.; Biglbauer, S. Poticanje čitalačke pismenosti kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 33. – 42. Dostupno i na:
<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1947&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno 17. 5. 2017.)
28. NCVVO. Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2015, prosinac 2016. Dostupno na:
<https://www.ncvvo.hr/objava-rezultata-oecd-ova-medunarodnoga-istrazivanja-pisa-2015/> (pristupljeno 28. 5. 2017.)
29. Sabolović-Krajina, D. Čitateljske navike tinejdžera u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 36, 1/4(1993), str. 59 – 66.
30. Sabolović-Krajina, D. Neki aspekti čitalačke kulture mladih. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 32 (1989), str. 71 – 94.
31. Saetre, T. P.; Williards, G. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
32. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Sastanak radne skupine za izradu Nacionalne strategije za poticanje čitanja. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=18470> (pristupljeno: 29. 5. 2017.)
33. Stančić, D. Kultura čitanja učenika viših razreda osnovne škole. // XIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : školska knjižnica – informacijska pismenost i poticanje čitanja : suradnja u informacijskom društvu / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2008. Str. 58. – 71.
34. Standard za školske knjižnice (NN 34/00). Dostupno i na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (pristupljeno: 11. 5. 2017.)

35. Stričević, I., Jelušić, S. Informacijske potrebe i čitateljski interesi građana Hrvatske. // Knjiga i slobodno vrijeme : zbornik radova / uredništvo Elli Pecotić ... [et. al.]. Split : Gradska knjižnica Marka Marulića, 2011. Str. 16 – 31.
36. Šušnjić, B. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. // Senjski zbornik. 36, 1(2009), str. 39. – 42.
37. UNESCO-ov manifest za školske knjižnice. Dostupno i na:
<http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (pristupljeno: 10. 5. 2017.)
38. Zakon o knjižnicama (NN 105/97, NN 5/98, NN 104/00, NN 69/09).
39. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17).
40. Čitaj mi! Zašto je važno čitati djetetu od najranije dobi. Dostupno na:
<http://www.citajmi.info/citanje-naglas/> (pristupljeno 24. 6. 2017.)
41. Zovko, M. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senjski zbornik. 36, 1(2009), str. 43. – 50.
42. Zovko, M. Važnost čitanja. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja / urednik Miroslav Mićanović. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 27. – 31. Dostupno i na:
<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1947&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (pristupljeno 18. 5. 2017.)

PRILOG 1 – Upitnik korišten u istraživanju

Pažljivo pročitaj pitanja pa zaokruži ili upiši odgovor. Molimo te, odgovaraj iskreno!

1. **Spol**   M   Ž

2. **Razred**   5.   6.   7.   8.

3. **Kakvim si općim uspjehom završila/završio prethodni razred?**

2   3   4   5

4. **Kakvim ćeš općim uspjehom završiti ovaj razred?**

1   2   3   4   5

5. **Koja je bila tvoja zaključna ocjena iz Hrvatskoga jezika prošle godine?**

2   3   4   5

6. **Koja će biti tvoja zaključna ocjena iz Hrvatskoga jezika ove godine?**

1   2   3   4   5

7. **Koju si ocjenu dobila/dobio iz zadnje školske zadaće?**

1   2   3   4   5

8. **Čitaš li svakodnevno?**   Da   Ne

9. **Zašto čitaš?**

- a. Zato što moram.
- b. Zato što volim.
- c. Uopće ne čitam.

10. **Što čitaš? (Moguće je odabrati više odgovora.)**

- a. časopise
- b. lektiru
- c. knjige po svom izboru
- d. forume, blogove i sl.
- e. napise i poruke na društvenim mrežama
- f. ostalo (navedi što): _____

11. Koliko knjiga mjesečno pročitaš po svom izboru (koje nisu lektira)?

- a. nijednu
- b. jednu
- c. dvije
- d. više od dvije

12. Radi čega odlaziš u školsku knjižnicu? (Moguće je odabrati više odgovora.)

- a. radi posudbe lektire
- b. radi posudbe neke zanimljive knjige
- c. radi pisanja zadaće
- d. radi korištenja računala u slobodnom vremenu (internet, igrice, glazba...)
- e. radi korištenja računala za pisanje zadaće ili istraživanje za školu

13. Što posuđuješ u školskoj knjižnici? (Moguće je odabrati više odgovora.)

- a. ništa
- b. lektiru
- c. knjige po svom izboru
- d. časopise

14. Što očekuješ od školskog knjižničara? (Moguće je odabrati više odgovora.)

- a. Da mi da traženu knjigu.
- b. Da mi preporuči zanimljive knjige.
- c. Da mi pomogne oko izrade plakata ili pisanog rada na neku temu.
- d. Da mi preporuči dodatnu literaturu (stručne knjige, enciklopedije, leksikone, internetske stranice...) o temi koja me zanima.
- e. Da me nauči kako sama/sam pronaći potrebnu informaciju i procijeniti koliko je kvalitetna i korisna.

15. Pokušaj procijeniti koliko čitanje različitih knjiga i drugih sadržaja utječe na tvoj uspjeh u školi.

Zaokruži odgovor koji najviše odgovara tvrdnji s kojom se slažeš.

- a. Čitanje nema nikakve veze s uspjehom u školi.
- b. Čitanje je negativno povezano sa školskim uspjehom. Tko više čita, ima manje slobodnog vremena i lošije ocjene.
- c. Čitanje je pozitivno povezano sa školskim uspjehom. Tko više čita, ima bolje ocjene.

16. Utječe li školska knjižnica na tvoj uspjeh u školi?

- a. Da
- b. Ne
- c. Djelomično

